

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**HARMANLANMIŞ ÖĞRENME ORTAMLARININ İLKÖĞRETİM 7.SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDEKİ AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ**

**HAZIRLAYAN
BAHAR YILDIZ**

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

DOÇ.DR. SERAP TABAK

**MANİSA
2011**

**T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**HARMANLANMIŞ ÖĞRENME ORTAMLARININ İLKÖĞRETİM 7.SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİNDEKİ AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ**

**HAZIRLAYAN
BAHAR YILDIZ**

**DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ
DOÇ.DR. SERAP TABAK**

**MANİSA
2011**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencinin akademik başarısına etkisini incelemektir. Bu amaçtan hareketle İlköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Zaman İçinde Bilim” ünitesi için yüz yüze eğitim ortamı ile bilgisayar destekli öğretimin bir arada kullanılacağı örnek bir harmanlanmış eğitim ortamı uygulaması oluşturulmuştur. Bu uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarı düzeyleri incelenmiştir. Araştırma 2010-2011 öğretim yılında Manisa’ nın Demirci ilçesine bağlı ilköğretim okullarında uygulanmıştır. Araştırma 71 katılımcı üzerinde yürütülmüştür.

Deney ve kontrol grubu olarak ayrılan öğrencilerden, deney grubu olarak alınan öğrenciler harmanlanmış öğrenme ortamında, kontrol grubu olarak alınan öğrenciler ise yüz yüze sınıf ortamında 5 ders saati çalışmışlardır.

Araştırma da, yarı deneysel desenlerden eşleştirilmiş ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Deney sürecinden önce gruplara ön test uygulanmıştır. Deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını t-testi sonuçları göstermiştir.

Araştırma sonucu, öğrencilerin harmanlanmış eğitim ortamlarında akademik başarı puanlarının arttığı göstermektedir. Deney grubu ve kontrol grubu arasında son test uygulaması yapılmıştır. Son test uygulamasının analiz sonuçlarında deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu farklılık, harmanlanmış eğitim ortamlarının sınıf içi yüz yüze eğitim ortamlarına göre akademik başarıyı daha fazla arttırdığı şeklinde yorumlanmaktadır.

ABSTRACT

The purpose of this study, to examine that the effects of blended learning environments on students academic achievement. For this purpose, the study was carried out among 71 students who were in the “Time in development of Science” part in unit course of social information lesson, in the Department of Elementary Education Scholls in Demirci district in Manisa city in the academic year between of 2010-2011.

The students were selected randomly into two groups as experimental and control.

The students were selected as the treatment group studied in the blended learning environment 5 lesson hours while control group studied in face to face learning in the classroom environment for 5 lesson hours.

Matching-only experimental design with pretest-posttest-retention test with control group was used in the analysis of academic achievement.

Used in this study, survey was improved by researcher.

Before the experimental process of pre-test was applied to the experimental and control groups. There is no significant difference between the experimental and control groups showed that the t-test results.

Research findings showed that the students'academic achievement scores indicate that the blended learning environments.

Between the experimental group and control group post-test was applied.

The post-test results, application of experimental and control groups shows a significant difference between the experimental group in favor.

This difference, blended learning educational environments, in-class face-to-face learning environments are interpreted according to the form of increased academic success more.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisan Tezi olarak sunduğum “Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../2011

Adı Soyadı

Bahar YILDIZ

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / 2011 tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Lisans Üstü öğretim Yönetmeliği'nin 8. Maddesi gereğince Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Programı öğrencisi Bahar YILDIZ'ın "Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi." Konulu tezi incelenmiş ve aday 27/12/2011 tarihinde saat 14⁰⁰'da/de jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

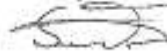
BAŞARILI olduğuna	☒	OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılmasına *	☐	OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine **	☐	ile karar verilmiştir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

BAŞKAN

Doç.Dr. Serap TABAK

ÜYE
Doç.Dr. Celal METİN

Evet Hayır

ÜYE
Yardı. Doç. Dr.
Mehmet A. Şenel

*** Tez, burs, ödül veya Teşvik prog. (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

ÖNSÖZ

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde bilgiye ulaşma yolları çeşitlenmiştir. Böyle bir gelişimin eğitim ve öğretimi de etkilememesi mümkün değildir. Birçok alanda hayatımızda yerini alan bilgisayar ve bilişim teknolojileri artık eğitimin de vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Eğitimin yalnızca sınıf ortamlarında yürütülmediği gerçeğinden hareketle çevrimiçi sınıfların oluşması, uzaktan eğitimle başlamış, günümüzde öğrenci-öğrenci, öğrenci-öğretmen etkileşimi artırılarak farklı boyutlara taşınmıştır. Bu araştırma bu ortamların öğrencilerin başarısını ne yönde etkilediklerini ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma sürecinde yardımlarını, anlayışını hiç esirgemeyen, her zaman yol göstericiliğiyle bana ışık tutan sayın danışmanım Doç.Dr. Serap TABAK' a, çalışmalarımnda destek veren Yrd.Doç.Dr. Metin AŞÇI' ya ve Doç.Dr. Celal METİN' e uygulama süresince her türlü yardımı ve desteği veren Umut UZUN, Faruk ELGEREN ve Nebahat SALIK' a, her zaman her konu da olduğu gibi araştırma süresince de yardımlarını esirgemeyen ağabeyim Baran ATİLA' ya, beni eğiten, yetiştiren hayatımın her anında yanımda olan annem Korel CANTÜRK'e, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan her zaman yanımda olup destek veren sevgili eşim Gökhan YILDIZ' a teşekkürü bir borç bilirim.

Bahar YILDIZ

Manisa-2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
YEMİN METNİ	iii
TUTANAK	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GRAFİKLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	9
1.3 Araştırmanın Önemi	9
1.4 Araştırmadaki Sayıtlılar	10
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	10
1.6 Araştırmadaki Tanımlar	11
1.7 Araştırmada Kullanılan Kısaltmalar	12
BÖLÜM 2	13
KURAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1 SOSYAL BİLGİLER VE HARMANLANMIŞ ÖĞRENME	13
2.2 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI	22
2.2.1 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Amaçlar	26
2.2.2 Sosyal Bilgiler Öğretiminde İçerik	29
2.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Durumları	30
2.2.4 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme	32
2.3 HARMANLANMIŞ ÖĞRENMENİN YAKLAŞIMLARI	33
2.3.1 Program Akış Modeli Yaklaşımı	33
2.3.2 Öz ve Tamamlayanlar Modeli Yaklaşımı	36

2.4 HARMANLANMIŞ ÖĞRENMENİN MODELLERİ VE BOYUTLARI	39
2.4.1 Çevrim İçi Ve Çevrim Dışı Öğrenmenin Harmanlanması	41
2.4.2 İşbirlikçi Öğrenme Ve Kişisel Hızda, Canlı Harmanlama	42
2.4.3 Yapısal Ve Yapısal Olmayan Öğrenmenin Harmanlanması	42
2.4.4 Geleneksel Ve Güncel İçeriğin Harmanlanması	43
2.4.5 Öğrenme Ve Çalışmayı Harmanlama	43
2.5 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİ HARMANLAMAK	46
2.5.1 Harmanlanmış Öğrenme Süreci	49
2.5.2 Harmanlanmış Öğrenmenin Genel Kategorileri	51
2.5.3 Harmanlanmış Öğrenme Sürecinde Oluşan Bazı Hatalar	53
2.6 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE HARMANLANMIŞ ÖĞRENMEDE MATERYAL KULLANIMI	54
2.6.1 Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Materyal Kullanımı	55
2.6.2 Harmanlanmış Öğrenmede Materyal Kullanımı	58
2.7 HARMANLANMIŞ ÖĞRENME İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	60
BÖLÜM 3	63
YÖNTEM	63
3.1 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	63
3.2 ÇALIŞMA GRUBU	65
3.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖĞRETİM MATERYALİ	66
3.4 ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARACI	74
3.5 ARAŞTIRMANIN UYGULAMA SÜRECİ	76
BÖLÜM 4	80
BULGULAR VE YORUM	80
4.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular Ve Yorum	80
4.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular Ve Yorum	81
4.3 Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular Ve Yorum	82
BÖLÜM 5	84
SONUÇ VE ÖNERİLER	84
5.1 SONUÇLAR	84
5.1.1 Birinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	84
5.1.2 İkinci Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	85

5.1.3Üçüncü Alt Amaca İlişkin Sonuçlar	87
5.2 ÖNERİLER	90
KAYNAKLAR	92
ONLİNE KAYNAKLAR	98
EKLER	97
EK 1 VERİ TOPLAMA ARACI	101
EK 2 UYGULAMA İZİNLERİ	105

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Genel İnsan İlişkileri Bakımından Sosyal Bilgilerin Odaklandığı Sorular	15
Tablo 2: Bersin'in Harmanlanmış Öğrenme Yaklaşımlarından Birincisi: Program Akış Modeli	34
Tablo 3: Harmanlanmış Öğrenmedeki Program Akış Modeline Göre Hazırlanmış Bir Program	35
Tablo 4: Beş Farklı Harmanlanmış Öğrenme Modeli	43
Tablo 5: Harmanlanmış ve Yüz Yüze Öğrenme Arasındaki Farklılıklar	44
Tablo 6: Harmanlanmış ve Yüz Yüze Öğrenme Ortamının Ortak Etkinlikleri	46
Tablo 7: Harmanlanmış Eğitim Modeli	48
Tablo 8: Harmanlanmış Öğrenmede Kullanılan Araçlar	58
Tablo 9: : Harmanlanmış Öğrenme Ortamının Bileşenleri	59
Tablo 10: Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen	64
Tablo 11: Ön test Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	65
Tablo 12: Maddelerin Güvenirliğe Olan Katkıları	75
Tablo 13: 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı	76
Tablo 14: Harmanlanmış Öğrenme Ortamındaki Öğrencilerle Ders İşleniş Planı	77
Tablo 15: Sınıf İçi Yüz Yüze Öğrenme Ortamındaki Öğrencilerle Ders İşleniş Planı	78
Tablo 16: Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	80

Tablo 17: Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	81
Tablo 18: Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanları T-Testi Sonuçları	82
Tablo 19: Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanları T-Testi Sonuçları	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekiller</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Endüstri Çağından Bilgi Çağına Eğitimin Yönü	1
Şekil 2: Harmanlanmış Öğrenme	17
Şekil 3: Harmanlanmış Öğrenmeyi Oluşturan Yapılar	21
Şekil 4: Dale'nin Yaşantı Konisi	56
Şekil 5: Uygulama Materyali Ana Ekran Açılışı	67
Şekil 6: Uygulama Materyali Ana Sayfa Ekran Görüntüsü	68
Şekil 7: Uygulama Ekranı Animasyon Görünümleri	69
Şekil 8: Uygulama Ekranı Pekiştirme Çalışmaları Görünümü	70
Şekil 9: Yarışma Ekranı Görünümü	71
Şekil 10: Yarışma Etapları Görünümleri	72
Şekil 11: Kavram Bulmacası Ekran Görünümü 1	73
Şekil 12: Kavram Bulmacası Ekran Görünümü 2	74

GRAFİKLER LİSTESİ

<u>Grafikler</u>	<u>Sayfa</u>
Grafik 1: Deney ve Kontrol Grubuna İlişkin Ön Test Puan Grafiği	84
Grafik 2: Deney ve Kontrol Grubuna İlişkin Son Test Puan Grafiği	86
Grafik 3: Deney Grubunun Ön Test Ve Son Test Puan Grafiği	87
Grafik 4: Kontrol Grubunun Ön Test Ve Son Test Puan Grafiği	88

BÖLÜM 1

GİRİŞ

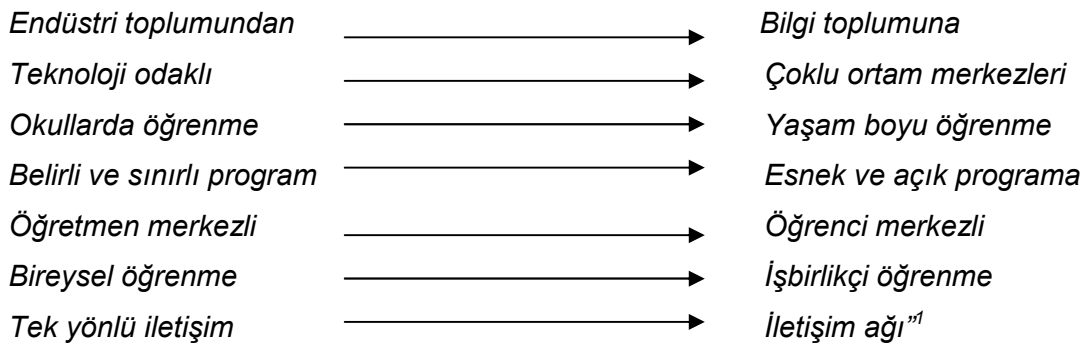
Bu bölümde araştırma problemi, araştırmanın amacı, önemi ve sayıtlılar yer almış, ayrıca tanımlar ve kısaltmalara da yer verilmiştir.

1.1 ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU

Bilim ve teknolojinin büyük bir hızla geliştiği günümüzde, eğitimin de bu gelişmelerden uzak kalması mümkün değildir. Böyle bir çağa bireyler yetiştirme misyonunu taşıyan eğitim kurumları, bireylerin öğretimsel ihtiyaçlarına cevap verebilmek maksadıyla farklı öğrenme ortamları ve öğrenme araçlarıyla hizmet vermeye başlamıştır.

“Bilim ve teknolojiye bağlı olarak eğitim sisteminin yapısında, amaçlarında ve işleyişinde meydana gelen değişimleri Şekil 1’de görmekteyiz.

Şekil 1: Endüstri Çağından Bilgi Çağına Eğitimin Yönü

¹ Usta, E. , Harmanlanmış Öğrenme ve Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarının Akademik Başarı Ve Doyuma Etkisi, Doktora Tezi, Ankara, 2007, s.1

Bu değişim sürecine hızla artan nüfus ve yetiştirilecek bireylerden bu değişime uygun niteliklerin beklenmesi de eklenince uzaktan eğitim kavramı eğitim anlayışımıza girmiş oldu.

“Uzaktan eğitim öğretmen ve öğrencilerin mekân birliği taşımadan gerçekleştirdiği eğitim olarak tanımlanabilir.”²

Türkiye’de uzaktan eğitim Cumhuriyet tarihi kadar eskidir.

“ Türkiye’de uzaktan eğitimi uygulamaları çok değişik alanlarda ve bütün öğretim kademelerinde uygulanmaktadır. Mektupla Öğretim, Televizyon Okulu, YAYKUR, Açık Öğretim Fakültesi deneyimleri, bugün Türkiye’de çok sayıda kurumun uzaktan eğitim hizmeti verme girişimine kaynaklık etmektedir.”³

Mektupla başlayan uzaktan eğitim zamanla video, TV gibi araçlarla sağlanmaya başlandı. Çağımızın büyük buluşlarından biri olan bilgisayarın hayatımıza girmesiyle birlikte uzaktan eğitim kavramı da bilgisayar temeline oturtuldu. Böylelikle tek yönlü iletişimden öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci iletişimi de mümkün olmaya başladı.

Çok yönlü iletişimi sağlamaya yönelik hazırlanan eğitim yazılımları, öğrencilerin kendi öğrenme hızlarında öğrenmesine olanak sağlamakla beraber istedikleri kadar tekrar yapma ve alıştıırma yapma imkânı da sağlamıştır.

Bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ve internet teknolojilerinin gelişerek hızlı internet bağlantılarının kurulması ile birlikte uzaktan eğitimin büyük kısmı internet ortamına taşınmıştır. *“ Bu eğitim ortamları isimlendirilirken, çok daha geniş bir alanı tanımlayan (mektupla öğrenme, radyo aracılığı ile öğrenme gibi modelleri de kapsayan) uzaktan eğitim kavramı yerine bilgisayar, internet ve ağ (network) teknolojilerinin içerik, sunum ve alımında ağırlıkla kullanıldığı uzaktan*

---

² Usta, E, Agt, s.2

³ Usta, E, Agt, s.2

öğrenme ortamlarını tanımlayan e-öğrenme, çevrimiçi (online) öğrenme ya da web tabanlı öğrenme, kavramları kullanılmaktadır.”⁴

Çok yönlü etkileşimi arttırmak için geliştirilen çevrimiçi teknolojiler, yüz yüze eğitime alternatif olarak çıkmış olsa da bunların sınıf ortamında görülen etkileşimlerin yerini alıp alamayacakları tartışma konusudur. Bu yüzden yüz yüze gerçekleştirilen eğitime çevrimiçi öğelerin dâhil edilmesi fikri ortaya çıkmış bu da eğitimi harmanlama olarak adlandırılmıştır. Harmanlanmış öğrenme yaklaşımının uzaktan eğitim uygulamalarına etkileşim açısından ne derece katkı sağlayacağı ya da yüz yüze etkileşimin yerini alıp alamayacağı yanıtlanması gereken en önemli sorudur.

Harmanlanmış öğrenme, belirli bir öğrenme grubuna uygun olarak geliştirilen farklı ortamlar, etkinlikler ve teknolojilerin bütünleştirilmesidir ve harmanlanmış terimi bilinen sınıf ortamı eğitimi ile öğretimin diğer elektronik ortam ve materyallerle bir bütünlük içerisinde desteklenmesi anlamına gelmektedir.⁵

Harmanlanmış öğrenmenin ilk uygulamaları sınıf içindeki materyallerin çevrimiçi ortamlara aktarılması şeklindeydi. Bu da harmanlanmış ortamın sınıf içi eğitimin tekrarı gibi olmasına neden oluyordu. Zamanla tasarımcılar daha çok çevrim içi ortamlara yönelerek klasik web tabanlı eğitimin üstünde olabileceğini göstermiştir.

“Çevrimiçi eğitimin fayda ve sınırlılıkları ışığında öğretmenler ve tasarımcılar geliştirmek istedikleri ortam hakkında daha isabetli kararlar alabilir; avantajlara ve dezavantajlara bakarak ders etkinlikleri için hangi ortamın en uygun olacağına karar verebilir; olumlu ve olumsuz yönleri belirledikten sonra çevrimiçi bir ortamın en uygun karar olduğu yargısına varabilirler. Bazı durumlarda çevrimiçi ortam ve klasik yüz yüze ortamın harmanlandığı birleştirilmiş bir öğrenme ortamı da geliştirilebilir. Klasik yüz yüze öğretim

---

⁴ Uğur, B., Öğrencilerin Karma Öğrenme Yöntemine Ve Yöntemin Uygulanmasına Yönelik Görüşlerinin Başarı, Cinsiyet Ve Öğrenme Stilleri Açısından İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 13-14.

⁵ Usta, E. Agt.,s.32

stratejilerinin uzaktan eğitim stratejileri ile birleştirildiği eğitim etkinlikleri çevrimiçi eğitim ortamı geliştirilirken sık sık ihmal edilen bir konudur. Harmanlanmış bir stratejinin eğitime yerleştirilmesi ile tasarımcılar çevrimiçi eğitimde karşılaşılan birçok güncel sorunun üstesinden gelebilirler. Harmanlanmış öğrenme stratejileri klasik yüz yüze ortam ile uzaktan eğitiminin bir bileşimi kullanılarak oluşturulan ve uygulanan eğitim uygulamalarıdır (Zenger ve Uehlein, 2001). Horton (2000), çevrimiçi eğitim ve klasik yüz yüze eğitimin tamamlayıcı bir bütün oluşturacağını ve böylece bireyler için daha güçlü bir öğrenme ortamı sağlayacağını ifade etmiştir.”⁶

Eğitimi harmanlamak amacıyla çevrimiçi eğitim ile yüz yüze eğitim birleştirilse de, tasarımdaki hata ya da tasarlanırken yapılan bir yanlış bu karma öğretim ortamının etkisiz olmasına neden olur. Bu tip ortamlar tasarlanıp geliştirilirken kullanılacak yöntemin ve izlenecek olan yolun iyi hesaplanması gerekir. Tüm bileşenler uygun hale getirilip, bir bütün halini alırsa sağlıklı bir harmanlama yapılmış demektir. Yoksa bir araya getirilen her bileşen doğru bir harmanlama demek değildir. Bütün parçaların bir bütüne hizmet etmesi gerekmektedir.

Harmanlanmış eğitim ortamlarını hazırlarken karşılaşılan zorluklardan birisi etkileşim seviyelerinin tam olarak anlaşılabilmesidir. “Eğitim tasarımı uygulamaları ile yüksek seviyede katılım ve etkileşimle beraber her iki ortamın en iyi özelliklerini birleştiren eğitim stratejileri oluşturulabilir. Etkileşim basitçe ortaya çıkan bir olay değildir ve etkileşimin öğretilecek dersin tasarımının bilinçli bir bileşeni olması gereklidir. Öğrenme ortamının her bir ögesi (öğretmen, içerik, durum ve yöntemler) birbirleri ile örtüşmelidir ve etkileşim için esnek durumlar içerebilmelidir (King ve Doerfert, 1996). Uzaktan ya da harmanlanmış eğitim durumunda, eğitimde kullanılan teknoloji de etkileşimi etkilemekle kalmayıp aynı zamanda planlanmasında da etkili olmaktadır (Berge, 1999:5-11).”⁷

---

⁶ Usta, E., Agt., s.32

⁷ Usta, E.,Agt., s.33

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının tasarlanmasında, Horton (2000) bir dersin yüz yüze ve çevrimiçi öğelerini birleştiren bazı yöntemler önermektedir. Bunlar;

- Öğrenciyi yüz yüze oturumlara alıştıran çevrimiçi öğeler.
- Öğrenci tarafından sınıfta tamamlanan ve öğretmen tarafından yine sınıfta desteklenen çevrimiçi dersler.
- Öğretmenin sınıf içi sunumlar için kullanacağı çevrimiçi sunum materyalleri.⁸

Harmanlanmış öğrenmede ki en önemli etken teknolojinin kullanılış biçimidir. Teknoloji harmanlanmış öğrenmeyi işlevsel hale getirir. Teknolojiden uzak bir program harmanlanmış öğrenmeyi etkisizleştirmektedir.

“Bir harmanlanmış öğrenme ortamı hazırlanırken bilgisayar destekli veya web destekli öğrenme yüz yüze öğrenmeyle birlikte yer almaktadır ve öğrenmenin kalitesini artırmaktadır. Web destekli öğrenmenin avantajlı yönlerinin, yüz yüze öğrenmenin avantajlı yönleriyle bütünleştirmek programın amaçlarına ulaşmayı sağlayabilecektir.”⁹

“Web destekli öğrenme biçimini de içerisine alan harmanlanmış öğrenme (blended learning) yaklaşımı son yıllarda araştırma ve inceleme konusu olmuştur. Harmanlanmış öğrenme, farklı öğrenme yaklaşımlarının yani teknolojiler, aktiviteler ve etkinlik çeşitlerinin bütünleştirilmesiyle ortalama düzeyinde belirli bir gruba özel ve en uygun şekilde hazırlanan bir öğretim programı olarak tanımlanmaktadır. Harmanlama terimi yüz yüze yapılan eğitime diğer elektronik kaynakların ilavesiyle oluşan yeni bir yaklaşımdan gelmektedir. Harmanlanmış öğrenme programları, farklı e-öğrenme şekilleriyle kullanılmaktadır.”¹⁰

⁸ Usta, E, Agt., s.34

⁹ Ünsal, H.,Harmanlanmış Öğrenme Etkinliğinin Çoklu Düzeyde Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 2007, s.4

¹⁰ Bersin,J,The Blended Learning Book, Best Practices, Proven Methodologies and Lessons Learned, Pfeiffer, San Fransisco, http://books.google.com.tr/books?id=8efvdPMExssC&printsec=frontcover&dq=blended+learning+bersin&hl=tr&ei=boy-TerkFcPGtAaR7oTzBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false 2004, s.15 Erişim tarihi: 05.03.2010

Bu araştırma, harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrenci başarısına ne derece etki ettiğini bulma beklentisi ile planlanmıştır.

Araştırmanın amacından önce harmanlanmış öğrenme ortamlarının hangi amaçlar doğrultusunda hazırlandığını kavramak gerekmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacından önce harmanlanmış öğrenme ortamlarının amaçlarının ne olduğu sorusu cevaplanmalıdır.

“Harmanlanmış öğrenmenin amaçlarını altı madde halinde sıralamak mümkündür.

Bunlar:

- *Öğrenme Zenginliği*
- *Bilgiye Erişim*
- *Sosyal Etkileşim*
- *Öğrenmeyi Yönetme Yetkisi*
- *Düşük Maliyet*
- *Kolay Değiştirebilme*

Harmanlanmış öğrenmenin amaçları derslere göre farklılık gösterebilmektedir. Bu da harmanlanmış öğrenmenin her çeşit farklılıklara adapte edilebileceğinin göstergesidir.”¹¹

- **Öğrenme Zenginliği:** Harmanlanmış öğrenmenin ana amacı öğrenmenin geliştirilmesidir. Bir başka ifadeyle sınıf içinde yapılacak olan bazı aktiviteler, çevrimiçi ortama aktarılacak olursa, sınıf içerisinde farklı aktiviteler gerçekleştirmeye zaman kalır. Örneğin ders anlatımı çevrimiçi ortama aktarıldığında, sınıf içerisinde tartışmalara, fikir alışverişlerine daha fazla zaman ayrılabilir. Bu da öğretmenlere zaman yönetimi açısından esneklik sağlar. Öğrenenler açısından ise farklı öğrenme yöntemleri ile daha etkili öğrenme yaşantısı sunulması anlamına gelir.¹²

---

¹¹ Ünsal, Agt, s.59

¹² Ünsal, Agt, s.59

- **Bilgiye Erişim:** Harmanlanmış öğrenmenin bir diğer amacı da bilgiye ulaşma yollarını arttırmaktır. Günümüzde bilgiye ulaşmak artık çok kolay ancak doğru bilgiye ulaşma, araştırma yapabilme becerisinin geliştirilmesiyle mümkündür. Örneğin sınıf ortamında ders işlerken, öğrenciler konuyla ilgili, resimlere veya ilave kaynaklara bu yolla kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Bu tip bir bilgiye erişim ve karşılaştırma yapabilme imkânı yalnızca kitap kullanarak mümkün olamamaktadır. “Benzer şekilde uzaktan öğrenme ile öğrencilerin bağımsızca ulaşacağı bilgi miktarının artması mümkün olmuştur. Daha sonra harmanlanmış öğrenmenin birebir, öğrenci merkezli ve aktif öğrenme yaklaşımlarıyla öğrencilerin başarı seviyelerinin yükseldiği bulunmuştur.”¹³
- **Sosyal Etkileşim:** “Öğrenme sosyal bir olaydır” sözünden hareket eden sosyal etkileşim amacı, öğrencilerin bildiklerini birbirleriyle paylaşarak veya konu hakkındaki sorunlarını birlikte çözerek yeni deneyimler ve öğrenme yaşantıları geçirdiğinde öğrenmelerinin etkisinin ve kalıcılığının artacağına odaklanır. Böyle bir öğrenme ortamında öğrenci, paylaşılan bilgiyi alır, kendince yapılandırır, sonuç olarak bu bilgiyi kendine mal eder. Böylelikle öğrenci hem kendini daha iyi tanır hem de sosyal iletişim becerisi artarak farklı konularda iletişim kurma becerisi gelişir. Ancak bu durumu web destekli bir öğretim kısıtlar. Fakat harmanlanmış öğrenme ortamı ile hem öğrenci-öğrenci hem de öğrenci-öğretmen iletişimi sağlandığından web destekli eğitimdeki gibi sosyal etkileşimi kısıtlayan bir taraf bulunmamaktadır.¹⁴
- **Kişisel Öğrenmeyi Yönlendirmek:** “Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalıdır” sözünden hareket eden harmanlanmış öğrenmenin kişisel öğrenmeyi yönlendirme amacı, öğrencilerin öğrenmeleri öğretmenlerinin yönlendirmesinden alarak kendi kontrollerine almasını ifade eder. Öğrencilere kendi kendilerini yönetme becerisi ve duygusu

---

¹³ Ünsal, H.Agt, s.60

¹⁴ Graham, Age, s.12

kazandıracak ortamlar hazırlanmalıdır. Öğrenciye çok önemli olmayan kararlar dışında, bazı öğrenme sorumlulukları verilmeli, öğrenme materyalleri açısından da seçenekler sunulmalıdır.¹⁵

- **Ekonomiklik/Düşük Maliyet:** Harmanlanmış öğrenmenin bir diğer amacı olan ekonomiklik, aslında öğrenme materyalleri içinde hayati önem taşımaktadır. Düşük maliyeti sağlamak için harmanlanmış öğrenmede sınıf içerisindeki ders süresi azaltılabilir ve başka sınıflara ders verilebilir. Bunu sağlamak için web destekli ders sürecinden yararlanılabilir. Dersin bir bölümü çevrimiçi ortamlarda yürütülürken bir diğer sınıfta sınıf içi eğitim yapılabilir. Bu da zamanı daha verimli kullanarak ders maliyetinin azalmasını sağlayacaktır. Yüz yüze öğrenme ortamı içinde harmanlanmış öğrenme yaklaşımı ile maliyet düşürülebilecektir.¹⁶
- **Değiştirebilme Kolaylığı:** Harmanlanmış öğrenmenin son ama olan değiştirebilme kolaylığı, kullanılan çevrimiçi kaynakların, karmaşık programlama becerisi gerektirmeyip basit olması ve üzerinde kolaylıkla değiştirme yapılabilmesi anlamına gelmektedir. Yalnızca uzaktan eğitim veren öğretim programlarındaki kaynaklar karmaşıktır. Bu kaynaklar üzerinde değişiklik yapabilmek için teknoloji veya tasarım uzmanlarının desteği gerekmektedir. *“Eğitimcilerin çoğunun deneyimleri, harmanlanmış öğrenme ortamının, çevrimiçi öğrenmeden çok, yüz yüze öğrenmede oluştuğunu göstermektedir.”*¹⁷ Harmanlanmış öğrenme ortamlarını kullanan çoğu eğitimci, öğrencilerin çevrimiçi sorularına veya yorumlarına cevap verebilmek amacıyla değiştirebilme kolaylığını istemektedir.¹⁸

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının amaçları temele alınarak bu araştırmanın amaçları oluşturulmuştur.

¹⁵ Graham, Age, s.15

¹⁶ Graham, Age, s.15

¹⁷ Ünsal, H., Agt, s.62

¹⁸ Ünsal, Agt, s.62

1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada harmanlanmış öğrenme yaklaşımına göre uygulama materyali hazırlanmıştır. Yüz yüze öğrenme ortamı ise, uygulama da olan yapılandırmacı eğitim yaklaşımına göre tasarlanmıştır.

Bu araştırmanın temel amacı, harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencinin akademik başarısına etkisini incelemektir. Bu amaçtan hareketle İlköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Zaman İçinde Bilim” ünitesi için yüz yüze eğitim ortamı ile bilgisayar destekli öğretimin bir arada kullanılacağı örnek bir harmanlanmış eğitim ortamı uygulaması oluşturulmuştur. Bu uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarı düzeyleri incelenmiştir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevaplar aranmıştır.

Yüz yüze öğrenme yaklaşımli kontrol grubu öğrencileri ile harmanlanmış öğrenme yaklaşımli deney grubu öğrencilerinin,

- Ön test akademik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Son test akademik puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Harmanlanmış öğrenme yaklaşımli deney grubu ile yüz yüze öğrenme yaklaşımli kontrol grubu öğrencilerinin uygulamaya ilişkin akademik değerlendirme puanları arasında fark var mıdır?

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Harmanlama Oxford İngilizce Sözlükte “*iki şeyin olumlu yönlerini alıp dengeli bir kompozisyon oluşturmak*” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁹ Harmanlanmış öğrenme de önemli olan, yüz yüze sınıf ortamında gerçekleştirilen eğitim ile çevrimiçi bilgi teknolojilerini birleştirmektir. Bu bağlamda harmanlanmış öğrenme ortamları;

¹⁹ www.oxforddictionaries.com Erişim tarihi: 05.04.2010

- Öğrenmedeki bireysel farklılıkları desteklemesi,
- Öğrenme-öğretme sürecinde etkinliklerin daha verimli şekilde yürütülmesi
- Hazır bulunuşluk düzeylerinin tespitinde uyarıcı bir yol olması
- Öğrenenlerin ilgi ve dikkatlerini çekerek motivasyonu arttırması
- Öğrenenlerin süreç içerisinde etkileşimde olmaları dolayısıyla farklı bakış açılarıyla karşılaşması
- Öğrenenlerin düşünce yollarını geliştirmesi ve çeşitlendirmesi
- Farklı öğrenme yaşantıları oluşturması
- Zaman yönetimi açısından öğreticilere farklı alternatifler sunması
- Öğrenen merkezli olması
- Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olması

nitelikleri bakımından önem kazanmaktadır. Ayrıca yüz yüze öğrenmenin öğrenme üzerinde sağladığı güçlü etkilerinin yanı sıra teknoloji desteğini de sunması, böylelikle bilgisayar destekli öğrenme yaklaşımının da olumlu özelliklerini bünyesinde barındırması açısından önemi daha da artmaktadır. Türkiye’de, bu konu hakkında yeterince çalışmanın yapılmamış olması bu araştırmamızın harmanlanmış öğretimi anlatmada ve uygulamalarını sunmada kaynak teşkil etmesi açısından son derece önemlidir.

1.4 ARAŞTIRMADAKİ SAYILTILAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yeterli bilgisayar kullanım bilgisine sahip oldukları, bilgisayara karşı herhangi bir olumsuz tutum geliştirmedikleri varsayılmıştır.

1.5 ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma Manisa İli Demirci İlçe merkezine bağlı 2 ilköğretim okulu ile Demirci İlçesine bağlı 2 köy ilköğretim okulunda toplam 71 7.sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Araştırmaya Demirci ilçe merkezinde Atatürk İlköğretim Okulu ile Hüseyin Çamtepe İlköğretim Okulu, Demirci ilçesine bağlı köylerden ise Minnetler İlköğretim Okulu ile Mahmutlar İlköğretim Okulu alınmıştır.

Araştırma ilköğretim 7.sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki “Zaman İçinde Bilim” ünitesinin ilk iki kazanımını gerçekleştirmeye yönelik uygulama programı ile sınırlıdır.

1.6 ARAŞTIRMADAKİ TANIMLAR

Uzaktan Eğitim: Öğrenci ile öğretmenin fiziksel olarak aynı ortamda olmaması durumunda kullanılan eğitim teknolojilerindedir.²⁰

Harmanlama: Karma, iki şeyi birleştirme.²¹

Eş zamanlı: Bir durumun aynı anda gerçekleşmesi.²²

Harmanlanmış öğrenme: İki şeyin olumlu yönlerini alarak dengeli bir kompozisyon oluşturmak (Oxford Dictionary).

Yapılandırmacılık: Oluşturmacılık. Öğrenenin, bilgiyi bireysel ve sosyal olarak kendisinin oluşturduğunu kabul eder. Yapılandırmacı görüş, üretici öğrenme, keşfederek öğrenme ve duruma bağlı öğrenme gibi teorilerin bir araya gelmesiyle oluşan bir görüştür. Bu görüşler arasındaki ortak nokta, bireylerin bilgiyi aynen almaları yerine, kendi bilgilerini yeniden oluşturmalarıdır.²³

²⁰ http://tr.wikipedia.org/wiki/Uzaktan_e%C4%9Fitim Erişim tarihi: 23.02.2010

²¹ <http://www.tdk.org> Erişim tarihi: 10.02.2010

²² <http://www.tdk.org> Erişim tarihi: 10.02.2010

²³ http://www.antrenmandunyasi.com/kullanici_dosyalari/File/sporpsikolojisi/YAPILANDIRMACILIK.h

[tm](#) Erişim tarihi: 03.05.2010

1.7 ARAŞTIRMADA KULLANILAN KISALTMALAR

e-öğrenme: Elektronik Öğrenme

HÖ: Harmanlanmış Öğrenme

YAYKUR: Yayın Kurumu. Açık Öğretim Okulu Yayınlarının ve gerekli dökümanların yayınlarından sorumlu daire.

ASTD: The American Society for Training Development. Amerikan araştırma ve geliştirme.

NCSS: National Council for the Social Studies. Ulusal Sosyal Araştırmalar Konseyi.

WTÖ: Web Tabanlı Öğrenme.

Agt: Adı geçen tez.

Age: Adı geçen eser.

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın genel hatlarını oluşturan ögelere yer verilmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi sosyal bilgiler öğretimi ile harmanlanmış öğrenme olarak iki temel unsurdan oluşmaktadır.

2.1 SOSYAL BİLGİLER VE HARMANLANMIŞ ÖĞRENME

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler kavramları çoğu zaman aynı anlamı karşılıyor gibi kullanılsa da birbirlerinden farklı kavramlardır.

Sosyal Bilimler, toplum içerisinde yaşayan insanların toplumla, çevreyle olan ilişkilerinin irdelenmesi ile ilgilenmektedir. Paykoç' a göre Sosyal Bilimler; bireylerin gereksinimleriyle toplumun beklentileri arasında dengeyi sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları bireylere kazandırma görevini üstlenmektedir.²⁴

Bu noktada Sosyal Bilimlere ait bilgi, beceri ve tutumların bireylere nasıl öğretileceği sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunu çözmek Sosyal Bilgilerin temelini oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilen içeriğin öğrenci düzeyine uygun hale getirilerek bireylere kazandırılmasını içerir. Varış' a göre; Sosyal Bilimler bilgi; Sosyal Bilgiler ise program yapısı ile ilgilidir. Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) ise Sosyal Bilgileri, *“vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve Sosyal Bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanı”*²⁵ olarak kabul etmektedir.

²⁴ Paykoç, F., Tarih Öğretimi, Ed: Bekir Özer, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1991, s.2

²⁵ NCSS, A Vision of Powerful Teaching and Learning in The Social Studies: Building Social Understanding and Civic Efficacy, (<http://www.socialstudies.org/positions/powerful/>) 1992, s. 3
Erişim tarihi: 21.09.2010

Sözer ise; Sosyal Bilgileri “temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğunlaşarak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun küresel algılamaya özelliğine uygun duruma getirilmiş bir ders”²⁶ olarak görmektedir.

Görüldüğü gibi Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler kavramları her ne kadar birbirlerini karşılayan kavramlar olarak kullanılsa da birbirlerinden farklı kavramlardır. Kısacası Sosyal Bilimler insanın insanla, insanın çevreyle olan ilişkisini incelerken, Sosyal Bilgiler ise Sosyal Bilimlerin kavram, beceri ve tutumlarının bireylere nasıl öğretilmesiyle ilgilidir.

Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin kavram, beceri ve tutumlarını bireylere öğretirken çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanır.

Sosyal Bilgilerin yararlandığı bilgi kaynakları öğretim programlarının içerik boyutuyla ilgilidir.

Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini nelerin oluşturduğu konusunda tam bir fikir birliği sağlanamamaktadır. Ancak Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık dersi olarak algılanması da Sosyal Bilgilerin içeriğini daraltmaktadır. Çünkü Sosyal Bilgiler insanı ve insanın ilişki içerisinde bulunduğu şeylerle ilgilidir.

Tablo 1’ de görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler dersi insanların ilişkilerinde yaşadıkları çelişkilere yanıt bulmalarına yardımcı olmaktadır.

---

²⁶ Sözer, E., Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme Ve Değerlendirme, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed: Gürhan Can, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1998, s.8.

Tablo 1: Genel İnsan İlişkileri Bakımından Sosyal Bilgilerin Odaklandığı Sorular²⁷

İkilemler	Seçilen Odak Sorular
Denge ve değişim	Değişen toplumda uyum sorunları nasıl önlenir?
Farklılıklara tepki	Farklı insanlarla uyum içinde nasıl yaşayabiliriz? Mantıksız önyargılardan nasıl kurtulabiliriz?
Gereksinimleri karşılama	Ekonomik üretim için nasıl organize olmalıyız? Ne üretmeli, üretilenleri nasıl dağıtmalıyız?
Bireysel özgürlük ve sosyal kontrol	Diğerlerinin gereksinimlerine saygı göstererek, bireysel özgürlüğümüzü nasıl sürdürebiliriz? Bireyler ve devlet arasındaki uyum ilişkisi nasıl olmalıdır?
Nüfus sorunları	Uygun nüfus dengesi nasıl sağlanabilir? Azınlıkların gereksinimleri nelerdir? Farklılıkların kabul edilme düzeyi nedir?
Çevresel konular	Dünya kaynaklarını nasıl kullanabiliriz? Gelecek nesillere kaliteli bir yaşamı nasıl bırakabiliriz?
Teknolojik değişimler	Teknolojinin hızlı değişimine nasıl ayak uydurabiliriz? Teknolojideki yeniliklere bağlı olarak çok farklı kültürlerden gelen insanlar arasındaki ilişkiler nasıl düzenlenir?

²⁷ Savage, T. And David Armstrong, Effective Teaching in Elementary Social Studies, Third Edition, New Jersey: Englewoods Cliffs, 1996, s.3

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan birinci temel öge olan Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilimlerin tutum, beceri, kavramlarını öğretmek amacıyla yola çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, Sosyal Bilimleri oluşturan Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyaset Bilimi, Psikoloji, Din ve Sosyoloji gibi disiplinlerden uygun içeriği bir araya getirmektedir. Bu da Sosyal Bilgilerin mihver bir ders olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ikinci temel unsur Harmanlanmış Öğrenmedir.

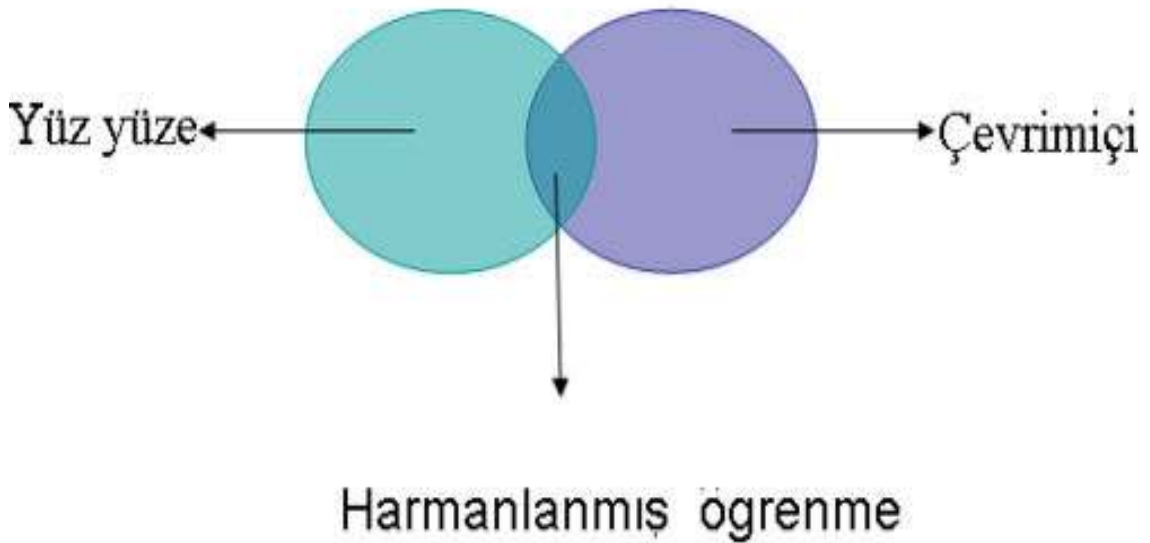
Harmanlama, iki şeyin olumlu yönlerini alarak dengeli bir kompozisyon oluşturmak şeklinde tanımlanabilir. Harmanlanmış eğitim, geleneksel sınıf içi eğitim ile uzaktan eğitimin çeşitli modellerini birleştiren, teknolojinin bütün çeşitlerinden yararlanan bir eğitim yaklaşımıdır. ASTD tarafından “yüz yüze ve çevrimiçi öğrenme yönlerini birleştiren öğrenme durumu” şeklinde ifade edilmektedir.”²⁸

Harmanlanmış öğrenmenin simgesel görünümü Şekil 2’de gösterilmektedir.

---

²⁸ <http://www.learningcircuits.org/glossary.html> Erişim tarihi: 19.01.2010

Şekil 2: Harmanlanmış Öğrenme²⁹

Harmanlanmış öğrenme yöntemi üzerinde hala çalışmalar yürütülen ve git gide önem kazanan bir yöntemdir. Harmanlanmış öğrenme yöntemi, uzaktan eğitim kavramının literatüre girmesiyle önem kazanmıştır.

Teknolojik gelişmelerin bu kadar yoğun olduğu bir çağda eğitim alanında teknolojiden uzak durmak olanaksızdır. Günümüz teknolojileri önceleri tek başına öğretim yöntemi olarak kullanılmaya başlansa da artık yüz yüze eğitimle bir arada kullanımı yaygınlaşmıştır. *“Bu yeni öğretim yöntemi yabancı dilde “b-learning”, “hybrid learning model” ya da “sandwich learning” olarak geçmektedir. Dilimizde ise “karma öğrenme” ya da “harmanlanmış öğrenme” olarak anılmaktadır.”*³⁰

Harmanlanmış öğrenme, fiziksel ve sanal kaynakların harmanlanarak kullanılması şeklinde gerçekleşir. Örneğin; yüz yüze toplantıların, teknoloji destekli materyallerin birleştirilmesini içerir.³¹

²⁹ <http://tr.wikipedia.org> Erişim tarihi: 11.09.2010

³⁰ Uğur, B. Agt, s.15

³¹ Ünsal, H. Agt, s.47

“Harmanlanmış öğrenme iki ya da daha çok yöntemin öğrenim için kullanılması anlamına gelir. Tanımlamak gerekirse harmanlanmış öğrenme; belirli amaçlar doğrultusunda, istenilen hedefleri sağlayan öğrenim amaçlarının kazanılmasında uygulanan en etkili öğrenme biçimlerinin kullanımınıdır.”³²

Harmanlanmış öğrenme kavramını ilk kez kullanan Driscoll (2002), harmanlanmış öğrenmeyi dört farklı şekilde tanımlamıştır.³³ Bunlardan ilki, harmanlanmış öğrenmenin web destekli teknolojilerin (Sanal sınıflar, kişisel hızda eğitim, işbirlikçi öğrenme, video, ses ve metin kullanımı) eğitim amaçları doğrultusunda birleştirilmesini içerir.³⁴

İkincisi, pedagojik yaklaşımların (yapılandırmacılık, davranışçılık, bilişselcilik) öğretim teknolojileriyle optimal bir sonuç elde etmek için harmanlanmasını ifade eder.³⁵

Üçüncüsü, her türdeki öğretim teknolojilerinin (video, CD-ROM, web destekli öğretim, film) öğretici şekilde yüz yüze öğrenme ile birleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.³⁶

Dördüncü ve son tanım ise, öğrenme ve iş ortamında uyumlu bir etkileşim sağlamak için belirli mesleki amaçlarla öğretim teknolojilerinin birleştirilmesi şeklinde ifade edilmektedir.³⁷

Harmanlanmış öğrenme ile ilgili diğer bilim adamlarının yaptığı tanımlar şu şekildedir.

---

³² Ünsal, H., Agt, s.46

³³ Driscoll, M, Blended Learning: Let’s Get Beyond The Hype, Learning and Training Innovations Newslite, March 2002,s.102

<http://www.Itimagazine.com/Itimagazine/article/articleDetail.jsp?id=11755> Erişim tarihi: 21.01.2010

³⁴ Driscoll, M, Agt, s.102

³⁵ Driscoll, M Agt, s.102

³⁶ Driscoll, M, Agt.s103

³⁷ Driscoll, M, Agt, s.103

“Harmanlanmış öğrenme, en iyi sınıf eğitim ve öğretiminin en iyi çevrimiçi eğitim ve öğrenme ile birleştirilmesini amaçlamaktadır (Rochester Institute, 2004).³⁸

Harmanlanmış öğrenme, teknolojiyi (televizyon, internet gibi yüksek teknolojinin ya da sesli e-posta, konferanslar gibi düşük teknolojinin) geleneksel eğitim ve öğretimle birleştirerek kullanan bir uzaktan eğitim metodudur (Smith, 2001).³⁹

Harmanlanmış öğrenme, yüz yüze olanla çevrimiçi olanı birleştirmedir. Harmanlanmış öğrenmenin amacı en verimli ve etkili öğretimin iletişim araçları ile sağlanmasıdır (GarryHarriman, 2004).⁴⁰

Harmanlanmış öğrenme ya da hibrit ders; sınıf içi öğretimin en iyi özellikleri ile çevrimiçi öğrenmenin en iyi özelliklerinin birleştirilmesi ve böylelikle aktif bağımsız öğrenmenin özendirilmesi ve sınıf içi zamanın kısaltılmasıdır (Garnham ve Kaleta, 2002).⁴¹

Harmanlanmış öğrenme, öğrenme ürününü en mükemmel, programın sunum maliyetini ise en ucuz hale getirmek amacıyla birden fazla sunum modelinin kullanıldığı bir eğitim programıdır.⁴²

Harmanlanmış öğrenme, öğrenme etkinliklerini uygun bir biçimde sunmak, uygulamak ve değerlendirmek amacıyla eğitsel medyanın yapılandırılmış birleşimini kullanan ve bu model çevrimiçi eğitimi, öğretmen

³⁸ http://en.wikibooks.org/wiki/Blended_Learning_in_K-12/Definition Erişim tarihi: 23.02.2010

³⁹ Smith 2001, Akt: Ünsal, H., Agt, s. 48

⁴⁰ Garry Harriman, 2004, Akt:Ünsal, H.Agt, s.48

⁴¹ Garnham ve Kaleta,2001 http://en.wikibooks.org/wiki/Blended_Learning_in_K-12/Definition Erişim tarihi: 23.02.2010

⁴² Singh, H., Reed, C., Achieving Success With Blended Learning, Centra Software, 2001 (<http://www.citeseerx.ist.psu.edu>) Erişim tarihi:18.04.2011

yönetimli destek, çeşitli bilgi kaynakları ve yazılı ve elektronik medya ile uygulama yapmayı içeren yaklaşımdır.⁴³

Harmanlanmış öğrenme, birçok eğitim medyasının (eğitmen yönetimli, web tabanlı öğrenme (WTÖ) yazılımı, benzetişimler, elektronik sunumlar, belgeler) belli bir ticari problemi çözmek amacıyla tasarlanan bir yetiştirme programında bir arada kullanımını demektir.⁴⁴

Harmanlanmış öğrenme, mevcut tüm olanakların, teknolojinin, medyanın ve eğitsel hedefleri gerçekleştirmeye yarayan materyallerin düzenlenmesi ve dağıtımınıdır.”⁴⁵

Bu araştırmada harmanlanmış öğrenme kavramı, Keres ve Witt'in ifade ettiği gibi, yüz yüze öğrenmeyle teknoloji destekli öğrenmenin birleştirilmesi yani, her türdeki eğitim teknolojilerinin (video, CD-ROM, web destekli öğretim, film) öğretici eşliğinde yüz yüze öğrenme ile birleştirilmesi olarak kullanılacaktır.

Tüm bu tanımlar göz önüne alındığında harmanlanmış öğrenmeyi oluşturan yapıları şöyle sıralayabiliriz;

- İçerik
- Alt yapı
- Uygulama

Genel olarak sıralanan bu yapıların içerikleri Şekil 3'de gösterilmektedir.

⁴³ Thomson, I., Thomson Job Impact Study: The Next Generation Of Corporate Learning, Thomson, Inc, 2002, (<http://www.netg.com/demosAndDownloads/Downloads/JobImpact.pdf> Erişim tarihi: 25.02.2010

⁴⁴ Bersin, J., Age, s. 52

⁴⁵ Orey 2002, Akt: http://en.wikibooks.org/wiki/Blended_Learning_in_K-12/Definition Erişim tarihi: 23.02.2010

Şekil 3: Harmanlanmış Öğrenmeyi Oluşturan Yapılar⁴⁶

Şekil 3’de de görüldüğü gibi harmanlanmış öğrenme yapıları genel olarak içerik alt yapı ve uygulama olarak üç başlık altında toplanabilir. İçerik, harmanlanmış öğrenme ortamlarında kullanılacak öğrenme ve gerçekleşmesi gereken davranış içeriği olarak düşünülmektedir. Geleneksel içeriğe yani sınıf

⁴⁶ <http://www.sentientlearning.com> Erişim tarihi: 13.06.2010

ortamında gerçekleşen yüz yüze ortamda kullanılan içeriğe, ortamı oluşturan teknik içerik ve paylaşılan içerik dâhil edilmektedir.

Alt yapı, uygulama için gerekli olan teknik donanımları kapsar.

Uygulama araçları, uygulama esnasında içeriğin öğrencilere aktarılacağı araçları kapsamaktadır.

Şekil 6'daki unsurların bir araya gelişi güzel bir araya getirilmesi doğru bir harmanlanmış öğrenme ortamı oluşturulduğunu göstermez. Bu öğeler yalnızca harmanlanmış öğrenme ortamı içerisinde yer alması gereken teknolojik unsurlardır. Doğru ve işlevsel bir harmanlanmış öğrenme ortamı için, uygulamanın yapılacağı programın tanınması da gerekmektedir.

2.2 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI

Araştırma da örnek harmanlanmış öğrenme ortamı Sosyal Bilgiler dersi için hazırlanmıştır. Hazırlanan harmanlanmış öğrenme ortamının temelini Sosyal Bilgiler Öğretim programı oluşturmaktadır. Bu açıdan Sosyal Bilgiler Öğretim Programının gelişimi, amaçları, içeriği, eğitim durumları ve değerlendirmesi bu başlık altında ele alınmıştır.

Dünyada ve Türkiye' de eğitim anlayışının değişmesi, öğretim programlarının da değişimine yol açmıştır.

Dünyada, 1800'lü yılların sonları ile 1900'lü yılların başlarında ABD' de sosyal, kültürel, ekonomik gelişime uyum sağlama, bu büyük değişimlerden doğan sorunlara çözüm bulma amacıyla Sosyal Bilgiler eğitimi ortaya çıkmıştır.

Bu değişimler Sanayi Devrimi ile başlamıştır. Bununla birlikte kırsal kesimde yaşayan halk iş imkânı dolayısıyla kentlere akın etmiştir. Kentler bir anda kaldırılabileceğinden fazla nüfusla karşılaşınca kültürel, etnik, sosyal birçok

sorunla boğuşur hale gelmiştir. Bu sorunların üstesinden gelebilmek amacıyla eğitimde düzenlemelere gidilerek 19.yüzyılın başlarında, sosyal bilimciler, eğitimciler bu düzenlemeleri gerçekleştirmek amacıyla yeni bir vatandaşlık programı geliştirdiler. Program tüm çocuklara, kentli dayanışmasını nasıl gerçekleştireceklerini, her zamankinden daha kaotik hale gelen bir dünyada nasıl yaşayacaklarını öğretecekti.⁴⁷

“1930’larda Paul Hana altı sınıflı bir “genişleyen topluluklar modeli” önermiştir. Bu model öğrencilerin ilgilerini ve yakın çevrelerini en iyi yansıtacak bir öğretim tarzının benimsenmesi gerektiğini önermekteydi.”⁴⁸

İlk zamanlar vatandaşlık eğitimi üzerinde duran bu yeni program daha sonra farklı siyasetçilerin idareye gelmesiyle birlikte yeniden tarih, coğrafya eğitimine dönmüş oldu.⁴⁹

Soğuk savaş yıllarında ise ABD’nin Rusya kadar iyi eğitim veremediği düşüncesi hâkim olmaya başladı. Yeniden düzenlemeye gidilen eğitim programında “Yeni Sosyal Bilgiler Hareketi” başladı. Bu hareketle birlikte ihmal edilmiş olan antropoloji, ekonomi, sosyoloji, disiplinleri yeniden Sosyal Bilgiler Eğitimi içerisine dâhil edildi. Bu hareketin gelişiminde Bruner’in etkisi büyük olmuştur. Buluş yoluyla öğrenme stratejisini benimseyen yeni Sosyal Bilgiler hareketi, tümdengelim yöntemini bir kenara bırakarak tümevarım yöntemi ile araştırma yöntemini benimsemiştir. Böylelikle aktif öğrenme, eleştirel düşünme becerilerinin gelişimi ağırlık kazanmıştır. Ancak bu yöntemde başarısız bulunarak geleneksel yöntemlere bir kez daha dönülmüştür.⁵⁰

“ABD’ de Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi 1994 yılında sosyal bilgiler programı için 10 tematik standart belirlemiştir. Bunlar; kültür, zaman, süreklilik ve değişim, insanlar, mekan ve çevre, bireysel gelişim ve kimlik, bireyler, grup ve kurumlar, güç

⁴⁷ Varış, F., Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler, Alkım Yay., Ankara 2005.

⁴⁸ Ekinci, A., “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırma Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Mart 2007, s. 34

⁴⁹ Ekinci, A., Ağıt, s.34

⁵⁰ Ekinci, A., Ağıt, s.35

otorite ve yönetim, üretim tüketim ve dağıtım, bilim, teknoloji ve toplum, küresel bağlar ve vatandaşlık idealleri ve uygulamalarıdır.

Bu standartlar tüm sınıflardaki Sosyal bilgiler öğretim programının hedef ve içerik düzenini etkilemektedir.”⁵¹

Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte, bilgiye ulaşmak oldukça kolay bir hal almıştır. Bu durum Sosyal Bilgiler programını bilgi yığınınından ibaret halden çıkartarak bilgiyi anlamlandırma, kendi kendine öğrenme, bilgiye ulaşma becerilerini geliştirmeye yönelik konularla yeniden düzenlenmesi anlamını taşımaktadır. Böylelikle Sosyal Bilgiler programında, problem çözme, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kavram geliştirme şeklinde üst düzey düşünme yetileri kazandırmak ön plana alınmıştır.

“1992 yılında ABD’deki Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyinde (NCSS) sosyal bilgiler dersinin amaçları şu şekilde belirlenmiştir.”⁵²

- “Toplumsal yaşam bakışı ile bireysel ve kültürel kimliği tanımlama,
- Okulda ve evde katılım ve gözlem etkinlikleri uygulama,
- Dünya ile ilgili önemli konulara ilişkin duyarlılık geliştirme,
- Demokratik ilkelere dayalı karar verme becerileri kazanma, vatandaş olarak toplumsal olaylara katılma.”⁵³

Yine ABD’deki Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyinde (NCSS) 2002 yılında sosyal bilgiler programının karşılaması gereken standartları belirlemiştir. Bu standartlara göre program:

1. “Öğrenciler için gerekli olan bilgi beceri ve tutumları açık bir biçimde ortaya koymalıdır.
2. Her sınıf için uygun temalar içermelidir.

⁵¹ Ekinci,A., Agt, s.35

⁵²NCSS, 1993, <http://www.socialstudies.org> Erişim tarihi: 21.09.2010

⁵³ NCSS, 1993, <http://www.socialstudies.org> Erişim tarihi: 21.09.2010

3. Öğretmenlere sınıf içi etkinlikler için örnekler sağlamalıdır.
4. Öğrencilerin beklentilerinin nasıl değerlendirilebileceği ve öğrendiklerini nasıl kullanacaklarını göstermelidir.⁵⁴

Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında, program geliştirmenin sürekli yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’ de Sosyal Bilgiler dersi ilk kez 1960’lı yıllarda benimsenmiştir. Ancak Osmanlı döneminde de ilköğretim kademesinde Sosyal Bilgiler programında bulunan konu ve derslerin yer aldığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminde, Sosyal Bilgiler dersi mihver bir ders özelliği göz ardı edilerek tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri olarak tek disiplinli dersler halinde görülmektedir.⁵⁵

“Bu dersler ilk kez 1962 yılında yayınlanan ilköğretim Program Taslağında disiplinler arası bir yaklaşımla “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir.⁵⁶ Bu ders 1968 yılında yayınlanan İlkokul Programı’nda “sosyal bilgiler” adı ile anılmıştır. Hazırlanan bu programın benimsediği akım doğrultusunda, öğrencilere değişime ayak uydurabilme becerisi kazandırmak ön plana alınmıştır. Çünkü toplumlar sürekli bir değişim içerisindedir. İnsan toplumsal bir varlık olduğundan bu değişimin dışında kalmaz. Bu değişimlere ayak uydurma aşamasında eğitimin rolü yadsınamaz. Bu açıdan bakıldığında öğrencilere işbirlikçi davranışlar, otokontrol becerisi kazandırmaya yönelik yaşantılar düzenlenmelidir.⁵⁷

8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmesiyle birlikte Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri kaldırılarak yerini Sosyal Bilgiler dersi almıştır.

Sosyal Bilgiler dersi ezber gerektiren bir ders olarak görülmekteydi. Öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirebilme, özgüvenli, yaratıcı, hoşgörülü

⁵⁴ NCSS, 2004, <http://www.socialstudies.org> Erişim tarihi: 21.09.2010

⁵⁵ Ekinci, A., Agt, s.36-37

⁵⁶ Ekinci, A., A.g.t., s.37

⁵⁷ Ekinci, A., Agt, s.38

bireyler olarak yetiştirebilme amacına ulaşabilmesi için öğrencilerin bu ezber ders düşüncesini yıkmak gerekmekteydi. Bu maksatla 2004 yılında yeni Sosyal Bilgiler öğretim programı oluşturuldu. Bu kez programda, bilgiyi tüketen değil üreten öğrenci yetiştirme amaçlandı. Bu amaç doğrultusunda öğretim yöntem, teknik ve stratejileri çok farklı bir boyuta taşındı. Yeni programın geliştirilmesinin nedenleri MEB tarafından şu şekilde açıklanmıştır:⁵⁸

“Millî Eğitim Şûrası ve benzeri platformlarda sıklıkla, öğretim programlarının, öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğu dile getirilmektedir. Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda dünya da yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle program, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, dolayısıyla etkinlik merkezli, sosyal bilgiler açısından, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.”⁵⁹

Bu anlayışla hazırlanan sosyal bilgiler programı 2005 yılında uygulamaya konulmuştur. Öğretim programı amaç, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

2.2.1 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Amaçlar

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenenlerin yorum yapıp yapmadıklarından çok yorumu nasıl yaptıkları önemlidir. Dıştan, zorla bir amaç kabul ettirilmeye çalışıldığında öğreten-öğrenen çalışmaları mekanikleşir.

⁵⁸ MEB, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2004, s.1-24.

⁵⁹ MEB, 2004 Age, s.1-24.

Öğrenenin dış dünyayla bağlantı kurması, üreticiliğini kullanması, deneyimini yansıtması ve gerçeklere eleştirel bakabilmesi uzun dönemli hatırlamasında ve bilgiyi transfer etmesinde çok önemlidir. Bilgi bireye anlamlı geldiği sürece, öğrenen bilgiyi zihinsel olarak yapılandırır. Birçok anlam ve bakış açısı olduğundan, herkesin mutlaka öğrenmesi gereken belli kalıplarda amaçları işe koşmak yerine bireylerin geçmiş yaşantılarına uygun, öğrenme sürecine yönelik genel hedefler belirleyerek etkin öğrenme sağlanır. Bilgi, davranışta gösterilmek yerine öğrenenler tarafından kendi görüş ve deneyimlerine dayalı olarak zihinsel yapılandırılır. Yapılandırmacılıkta tek doğru yerine çoklu gerçekler olduğundan amaçlar, genel bir şekilde ifade edilir.⁶⁰

Yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanan 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında 17 genel amaç bulunmaktadır. Öğrencilerin 7. sınıfın sonuna kadar bu 17 genel amaca ulaşması arzu edilmektedir.

1. *“Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi istek ve yeteneklerinin farkına varır.*
2. *Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.*
3. *Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.*
4. *Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.*
5. *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.*
6. *Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.*
7. *Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, çizelge, küre, diyagram, zaman şeridi gibi) kullanır, düzenler ve geliştirir.*

⁶⁰ Erdem, E. Ve Demirel, Ö., Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:23, 2002, s. 84.

8. *Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.*
9. *Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.*
10. *Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.*
11. *Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.*
12. *Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretimde bilimsel ahlaki gözetir.*
13. *Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.*
14. *Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşleri ileri sürer.*
15. *İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.*
16. *Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.*
17. *İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir .”⁶¹*

Bu genel amaçların dışında 4. sınıflar için 46; 5. sınıflar için 47 kazanım belirlenmiştir.

Kazanım, öğrencilerin doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, bilgi, beceri ve değerleri de içeren, ders işlendikten sonra öğrencinin sahip olması ve yapması gereken özellikleri belirten ifadelerdir. MEB'in ifade ettiği şekilde ise; kazanım, öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.⁶²

---

⁶¹ MEB, Age, s.95

⁶² MEB, Age, s.12

Bu amaçların gerçekleşmesi ancak uygun içerikle mümkün olmaktadır. Hazırlanan içerik Sosyal Bilgiler Programının amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır.

2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde İçerik

Yapılandırmacı öğrenme anlayışında önceden belirlenmiş bir içeriğin olmaması, öğrenme sürecindeki bireylerin sayısı kadar farklı içeriğin oluşabilmesini sağlamaktadır. Çünkü yapılandırmacı yaklaşım, öğrenenin bilgiyi kendince yapılandırmasını amaç edinir. Bu demektir ki; öğrenen kendi anlayışı, kendi bakış açısıyla bilgiyi yorumlar. Böylece içerik, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilir, gerçek yaşamla bağlantısı daha iyi kurulabilir. Öğrenenin, önceden belirlenmiş bir içerikle yüzleşmesinden çok süreç içinde içerik ile etkileşimde bulunması ve onu anlamlandırabilmesi önemlidir. Öğrenenlerin ortak ilgilerinden ortak içerik belirlenir. Öğrenme yaşantıları konuların ya da alanların önceden belirlenmiş şekline göre değil, bireyin içinde bulunduğu bağlama göre düzenlenir.⁶³ Bilginin hızla artması ve farklılaşması, içeriğin günün koşullarına göre düzenlenebilmesine imkân sağlanmasını gerektirir.⁶⁴ Bu bağlamda yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Programı'nda içerik, sosyal hayatın tüm yönlerini kapsadığı varsayılan kategorilere ayrılmıştır. Yeni program dilinde bu kategorilerden her birine "öğrenme alanı" adı verilmektedir. Öğrenme alanı, birbiri ile ilişkili beceri, tema ve kavramların bir bütün olarak görülebildiği, öğrenmeyi sınıflandıran bir yapıdır.⁶⁵

Öğrenme alanları, öğrencilerin kazanması gereken bilgi, beceri ve tutumları içermektedir.

⁶³ Erdem, E. Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001, s.41

⁶⁴ Özoğlu, S.Ç., Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış ve Ülkemizdeki Durum, Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Mayıs 1987, s. 12.

⁶⁵ MEB, Age, s.12

Öğrenme alanlarının içeriğini oluşturan bilgi, beceri ve tutumlar “eğitim durumları”⁶⁶ olarak adlandırılan dersin işleniş sürecinde ele alınmaktadır.

2.2.3 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Durumları

2005 Sosyal Bilgiler Programı’nda eğitim durumu kavramı yerine “öğrenme-öğretme süreçleri” kavramı tercih edilmiş ve bu başlık altında bazı açıklamalara yer verilmiştir. Burada, öğrenenin öğrendiklerini yaşama geçirebilmesinin sağlanmasında öğretim yöntem ve tekniklerinin önemine dikkat çekilerek, öğrenme süreçlerinde, öğrencilerin düşüncelerini, araştırmalarını, sorun çözmelerini ve edindikleri bilgi ve beceriyi yeniden yapılandırıp yaşama geçirmelerini destekleyen yöntem ve tekniklerin işe koşulması gerektiği üzerinde durulmuştur.”⁶⁷

Öğrenme-öğretme sürecinde, işbirlikli, proje tabanlı, probleme dayalı öğrenme yöntemleri kullanılabilir.

Yapılandırmacı yaklaşım birincil kaynaktan öğrenmeyi, yani yaparak yaşayarak öğrenmeyi amaçlar. Birincil kaynak öğrencinin kendisi olduğundan, öğrenciye eğitim durumunu düzenleme fırsatı verilmelidir. Bunun için öğrenci merkeze alınarak, öğretmen rehberlik görevini üstlenmeli, aktif öğrenme ortamı oluşturulmalıdır. Aktif öğrenme ortamının verimli olabilmesi için öğrencinin akranlarıyla iletişimi, etkileşimi desteklenmelidir.

Sosyal Bilgiler Programı’nın uygulanması sürecinde gerekli bilgi, beceri ve kavramları kazandırmada işe koşulabilecek ve etkinliklere temel oluşturmada örnek olay analizi, sonuç çıkarma, geri plandaki düşünceleri bulma, slogan bulma, reklam (afiş) hazırlama, şiir-öykü yazma, görsel imge oluşturma, önem sırasına koyma, başlık bulma, sınıflama, örnek verme, kendini değerlendirme, yordama yapma, bulmaca, dramatizasyon, tavsiyede bulunma, karşılaştırma,

---

⁶⁶ MEB, Age, s.101

⁶⁷ MEB, Age, s.101

problem çözme, görüşme yapma, alan gezileri, kavram haritası oluşturma, kanıtlama gibi uygulamalardan yararlanılabileceği belirtilmiştir.⁶⁸

Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretiminde, öğrenme süreçlerinin karmaşık olması gerekir. Bu süreçler sosyal anlaşmayı, çoklu bakış açlarına değer vermeyi, öğrenmenin çoklu türlerini, öğrenmede sorumluluk almayı ve bilgiyi yapılandırmada bireyin kendinin farkında olmasını sağlayacak fırsatlar sunmalıdır. Öğrenenlerin bilgi ve becerilerini gerçek yaşam durumları arasında benzerlik kurulmalı; öğrenenler bilgi ve becerilerini problem çözme sırasında kullanabilecekleri bir süreçte yer almaları sağlanmalıdır. Eğitim durumu açısından yapılandırmacı sosyal bilgiler, bir dizi öğretim tekniğinin uygulanmasından çok öğretmenin ve öğrenenin fikirleri arasındaki ilişkileri vurgulayan tutarlı beklentiler örüntüsü olarak düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılandırmacı sosyal bilgiler eğitim durumunda dikkate alınması gereken temel ilkeler şöyle sıralanabilir:⁶⁹

1. Tüm öğrenme etkinlikleri geniş bir görev ya da probleme bağlanmalıdır.
2. Öğrenenlerin özgün bilgi yapılarını kendilerinin oluşturacakları yaşantılar düzenlenmeli ve bu yaşantılarla öğrenme sorumluluğu öğrenenlere bırakılmalıdır.
3. Yeni öğrenmeleri oluşturmada ön bilgiler dikkate alınmalıdır.
4. Öğrenme sürecinde sosyal etkileşim sağlanmalıdır.
5. Anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere özgün öğrenme görevleri tasarlanmalı ve gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtacak öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
6. Çoklu gerçeklikler açığa çıkarılarak bilişsel çelişkiler oluşturulmalı ve bireysel anlamın oluşmasını destekleyecek etkinlikler düzenlenmelidir.
7. Bilgiyi yapılandırma sürecinin farkına varılmasını desteklemek üzere nasıl öğrenildiğinin yansıtılmasını sağlayacak yaşantılar düzenlenmelidir.
8. Öğrenme için tehlikesiz ve güvenli bir ortam oluşturulmalıdır.

⁶⁸ MEB, Age, s.103-105

⁶⁹ Yurdakul, B., Yapılandırmacılık, Eğitimde Yeni Yönelimler, Ed: Özcan Demirel, Pegem Yay., Ankara, 2005, s.49-52

9. Öğrenen düşüncelerinin desteklendiği bir öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.⁷⁰

Bu ilkeler öğretme-öğrenme sürecinin verimliliğini artırması açısından oldukça önemlidir. Verimli bir öğretme-öğrenme süreci öğrencilerin akademik başarısını arttırmakla kalmaz öğretim programının amaçlarının öğrenciye kazandırılmasını sağlamış olur. Öğrencilerin bu amaçlara ne kadar ulaşabildikleri ise değerlendirme sürecinin sonunda ortaya çıkar.

2.2.4 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

Yapılandırmacı yaklaşımda değerlendirme ürün değerlendirmesi değil, süreç değerlendirmesidir. Yapılandırmacılıkta hedef ve hedef davranışlara göre değerlendirme yapılmaz, yani öğrencilerin belli yorumları yapıp yapmadığına bakılmaz. Bunun yerine öğrencinin bilgiyi nasıl kullandığı, ne şekilde bakış açıları geliştirebildiğine bakılır. Bu da değerlendirmenin sonuç yani ürün odaklı değil, süreç odaklı olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle değerlendirme performans değerlendirme yaklaşımı ile yapılır. Performans değerlendirme yaklaşımı yaşantıya odaklanır. Öğrencinin okul içinde ve okul dışındaki aktiviteleri ön planda tutulur. Öğrencinin bilgiyi nasıl oluşturduğu, bilgiyi oluşturma sürecinde çözümleri nasıl ortaya koyduğu, bulduğu çözüm yollarını ne şekilde değerlendirdiği önemlidir.⁷¹

Bilgi sübjektif olarak elde edildiğinden değerlendirmenin de tek şekilde yapılması olası değildir. Bunun için performans görevleri, projeler, ürün dosyaları, sözlü sunumlar, öz değerlendirme ve akran değerlendirme formları, portfolyolar, tutum ölçekleri aracılığıyla değerlendirme yapılır.

Yapılandırmacılıkta değerlendirme öğrenmenin sonu değil, diğer öğrenmeler için yol gösterici bir rehber durumundadır.⁷²

⁷⁰ Yurdakul, B., Age, s.49-52

⁷¹ Sağlam, H.İ., "Türkiye'deki Davranışçı Ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi" Doktora Tezi, Erzurum, 2006, s.60

⁷² Sağlam, H.İ., Agt, s.60

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının benimsediği yaklaşım ve bu yaklaşım çerçevesinde düzenlenen program öğelerinden sonra Harmanlanmış Öğrenme uygulaması hazırlanırken temel alınacak yaklaşımları ele almak gerekmektedir.

2.3 HARMANLANMIŞ ÖĞRENMENİN YAKLAŞIMLARI

Harmanlanmış öğrenmede iki farklı yaklaşım söz konusudur. Bunlar:

- Program Akış Modeli
- Öz ve Tamamlayanlar Modeli

Şeklinde sıralanabilir.

2.3.1 Program Akış Modeli Yaklaşımı

Program akış modelinde araçlar belli bir kronolojik sıralamadır. Her bölüm ya da aşama bir önceki bölüm ya da aşamayı temele alarak oluşturulur. Bu bir noktada yüksek okul veya lise derslerine benzemektedir.

Bu modelde takip edilmesi gereken belli bir düzen ve sıralama vardır ve buna göre ilerlenir. Program da son aşama olarak tüm öğrenmeleri ölçmek için bir değerlendirme çalışması yapılır. Program akış modeli yaklaşımının daha iyi kavranabilmesi amacıyla aşağıda yer alan Bersin' in öğretim programı gözden geçirilmelidir.⁷³

---

⁷³ Bersin,J., Age, s.58

Tablo 2: Bersin' in Harmanlanmış Öğrenme Yaklaşımlarından Birincisi: Program Akış Modeli

Program Akış Modeli						
Konu Başlangıcı	Başlangıçtaki Öğrenme Etkinlikleri	Konuların Özetlenmesi	Ortadaki (ikinci) Öğrenme Etkinlikleri	Konuların Özetlenmesi	Son Değerlendirme	Geribildirim Ve Sonuç
Bu süreç belirli zamanlarda tekrarlanabilir.						

(Kaynak: Bersin, J. S.58)

Baştaki öğrenme aktivitesi, öğrencinin program içeriği ve öğretici ile ilk temasıdır. Öğrenci bu ilk temasta programın güdüleyici olup olmadığına karar verir. Bu karar doğrultusunda programa devam eder. Şayet programın başlangıç aktivitesi zayıf kalırsa öğrencinin bu programa düzenli devam etmesinde sıkıntılar yaşanabilir. Öğrenciyi kazanabilmek için bu kritik bir andır. Bu yüzden programın bu yönünün çok iyi hazırlanması gerekir. Başlangıçtaki aktiviteler, öğrencinin kendisinden ne beklenildiğine, teknolojiyi veya materyalleri ne şekilde kullanacağına dair bilgiler verir. Böylece öğrenci programın başında kendisinden bekleneni bilir, karşılaşabileceği güçlükleri önceden görür. Başlangıçtaki öğrenme aktiviteleri, e-öğrenme kursu, konferans veya toplantı ilanı olabilir.⁷⁴

Çevrimiçi e-öğrenme programında, okuma çalışmaları bölümleri ya da öğreticiyle tasarlanmış bölümler olabilir. Öğretim sürecindeki kişisel çalışma modüllerine bir ya da iki saatten fazla süre vermemeye çalışılmalıdır. Çoğu ortak çalışmalarda insanlar, çalışma süresinde rahatça açık paylaşımına izin verilmediğinde haftada bir-iki saatten fazla kişisel çalışma yapmazlar.⁷⁵ Geri bildirim ve sonuç kısmında, bir anket ya da toplantı yapılarak öğrencilerin,

⁷⁴ Bersin, J, Age, s.59

⁷⁵ Bersin, J, Age, s.59-60

programın içeriğiyle ilgili olarak öğreticilere doğrudan geri bildirim vermeleri sağlanır. Yine de her bir programdan sonra geri bildirim almak için bir değerlendirme anketi uygulanması önerilir. Bir eğitim ve öğretim olgusu olarak, geri bildirim hayati önem taşır. Geri bildirimler, programı geliştirmek ve eleştirmek için fırsat verir. Ayrıca öğrencilere eğitimlerinin ve etkisinin önemli olduğu hissini verir.⁷⁶

Tablo 3: Harmanlanmış Öğrenmedeki Program Akış Modeline Göre Hazırlanmış Bir Program⁷⁷

İş Birliği (%15)	Uygulama (%15)	Uygulama (%15)	Uygulama (%15)
Yüz yüze Öğrenme (%50)	İşbirliği (%15)	Yüz yüze Öğrenme (%40)	İşbirliği (%10)
Web Destekli Öğrenme(%35)	Yüz yüze Öğrenme(%15)	Web Destekli Öğrenme(%30)	Yüz yüze Öğrenme(%30)
	Web Destekli Öğrenme(%55)		Web Destekli Öğrenme(%15)
1. Hafta	2. Hafta	3. Hafta	4. Hafta

(Kaynak: Bersin, J., s.68)

Aşağıda program akış modelinin faydaları açıklanmıştır:

- *“Ciddi bir sorumluluk duygusu sağlar ve yüksek tamamlanma oranına sahiptir. Öğrenciler, güdülenmiş hisseder ve zamanla kendi eğitimlerini planlayabilirler. Ayrıca, kendi zamanlarına göre çalışma programı oluşturabilirler ve sonuca ulaşana kadar çalışmalarını sağlar.*
- *Programın prosedüre uygun olarak izlenmesini sağlar. Programın her adımı dikkatlice izlenebilir. Öğrencilerin atladıkları ya da geri kaldıkları aşamalar görülebilir ve problemlerin kaynakları daha iyi anlaşılabilir.*
- *Çoğu öğrencinin beklediği gibi sınıf eğitimine uygun normal bir program akışı vardır. Öğrenciler öğretim süreci boyunca bir buçuk aylık, yarım dönem ve tam*

⁷⁶ Bersin, J, Age, s.51

⁷⁷ Bersin, J., Age, s.68

yıl öğretim yolunu izleyebilir. Bu hem en çok kullanılan modele hem de öğretim tasarlama paradigmasının çoğuna uyumludur. Örneğin öğren-uyguladeğerlendir paradigması gibi.

- *Her bir bölümü tamamlamaları sonucunda öğrencilere sertifika verilmesi uygundur.*
- *Küçük değişiklikler yapmak ve süreklilik sağlamak kolaydır. Eğer programda başarısız kısımlar varsa bunlar çıkarılabilir ya da bu kısımlar üzerinde programın gidişini etkilemeyecek değişiklikler yapılabilir. Zamanla değişen mesleki ihtiyaçlara göre bazı maddelerde değişiklikler yapılabilir ve bu gibi değişiklikler akış modelinin içeriğinde kolayca yer bulabilir.”⁷⁸*

Program akış modeli, yükseköğretim programları gibi en kolay anlaşılabilen ve birçok farklı aracın etkili uyumunun görüldüğü bir programdır. Böyle bir model birkaç teknoloji bir arada kullanılarak geliştirilebilir, öğrenci memnuniyeti artırılabilir ve mesleki etki sağlanabilir.

2.3.2 Öz ve Tamamlayanlar Modeli Yaklaşımı

Harmanlanmış öğrenmedeki bir diğer yaklaşım olan öz ve tamamlayanlar modeli yaklaşımı, bir dersin tek bir aracın elektronik ya da yüz yüze düzenlenmesiyle oluşur. Araştırma da harmanlanmış öğrenme uygulaması da bu yaklaşım çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu yaklaşımda genellikle, sınıf eğitimi ile web destekli ders yazılımlarının harmanlanmasını içerir. Öncelikle sınıf eğitimi ve web destekli ders yazılımını birleştirerek temel bir eğitim yaklaşımını oluşturur. Daha sonra tercihe göre diğer materyaller devreye girer. Materyaller ise farklı nitelikte kullanılan materyallerdir. Bazı materyaller kullanıcı tercihine bırakılırken, bazı materyaller ise zorunlu materyal denilen konuları birleştiren, destekleyen ve tamamlayan materyallerdir.⁷⁹

Bu modelin program akış modelinden en büyük farkı, aşama aşama düzenlenmiş yani kesin olarak planlanmış bir sıralamanın bulunmayışıdır.

⁷⁸ Bersin, J, Age, s.61-62-63

⁷⁹ Ünsal, H., Agt, s.85

Program akış modeline göre maliyeti daha düşüktür. Öz ve tamamlayanlar modeli yaklaşımında ilave materyaller isteğe bağlıdır ve açıkça planlanmıştır. Kullanılacak ek materyallere kullanıcının kendisi karar verir. Kullanıcıların tümü aynı anda dersi bitirmek zorunda değildir.⁸⁰

Öz ve tamamlayanlar modeli yaklaşımında tüm unsurlar için alıştırmalara ve kaynaklara yer verilir.

“Bu modelin adının öz ve tamamlayanlar olmasının nedeni ilave alıştırmaların, materyallerin ve aktivitelerin temel esasa hizmet etmesi ve programın özünü güçlendirmesidir. İnsanları ekstra materyallere göre değil temel esaslara yönlendirmek gerekir. Bu model genelde birbirini tamamlayan modül olarak öğretim teknolojileriyle birlikte kullanılır. Bu modelin en büyük yararı uygulamadaki kolaylığıdır. Harmanlanmış öğrenme, isteğe bağlı öğeler ve kişisel çalışmayı içermesi ile insanın kendi hızına, durumlarına göre eğitim almasına olanak sağlar. Belli adımlara göre öğrencileri yönlendirmek gibi bir zorunluluğu yoktur.”⁸¹

Bu programlarda öğrencilerin geçmesi gereken önemli bir sınav vardır ve tüm kullanılan kaynaklar ve materyaller öğrencileri bu büyük sınava hazırlamak içindir.

Öz ve tamamlayanlar modeli ile program akış modeli arasındaki temel fark, program akış modelinin kendi hızlarında çalışarak programı tamamlayan yüksek motivasyonlu öğrencileri desteklemesidir. Öz ve tamamlayanlar modelinde planlanmış çalışmalar olmadığı için, öğrenciler programı tamamlamak için güçlü bir isteğe sahip olmalıdır. Bu yaklaşım genelde öğrencilerin tamamlaması gerektiği karmaşık derslerin olduğu yüksek öğretimde kullanılır. Bu yaklaşımın bazı farklılıkları ve yararları aşağıda listelenmiştir.⁸²

- *Bu yaklaşımda aşamalar oluşturmak kolaydır. Eğer öz öğretim programı oluşturulursa, bu hemen uygulamaya konabilir; ek materyaller zaman içinde*

⁸⁰ Ünsal, H., Agt, s.86

⁸¹ Ünsal, H.,Agt , s.86

⁸² Bersin, J., Age, 76-78

dahil edilebilir. Öğretim programındaki destek materyallerin ne olduğu özellikle belirtmelidir. Böylelikle öğrenciler anlatılan kaynak materyallerin ne zaman kullanılacağı hakkında bilgiye sahip olurlar.

- *Bu yaklaşım, motive olmuş kendi kendine çalışan öğrenciler olduğunu varsayar. Öğrenciler, ilave materyallere ne zaman başvuracaklarına karar vermelidir. Program, öğrencileri bu materyalleri kullanmaya yönlendirmelidir, ancak seçilme ya da kullanılma işine karışmamalıdır.*
- *Tamamlayıcı materyallerin kullanımı teşvik edilerek bunlar alıştırmalarda ve uygulamalarda daha önemli hale getirilebilir. Bu alıştırmalar gereklilik olmasa da özel aşamalar olarak nitelendirilirler ve çoğu öğrenci bunları uygular.*
- *Öz ve tamamlayanlar modeli, gelişme sürecini hızlandırır. Eğitim kurumu tek bir eğitim aktivitesi için kaynaklara odaklanabilir ve zamanla diğer materyaller tamamlanır.*
- *Esneklik: Bu modelde tamamlayıcı bazı modüller zorunlu, bazıları da isteğe bağlı hale getirilebilir. Bu, öğrencilerin bireysel ilgi ve yeteneğine göre sıkı bir program uygulanmasını sağlar.⁸³*

Örnek bir Harmanlanmış Öğrenme ortamı hazırlanan bu araştırmada da tercih edilen yaklaşım öz ve tamamlayanlar modeli yaklaşımıdır. Özellikle bu yaklaşımın tercih edilme nedeni ise, ilköğretim öğrencilerinin ders içeriği ve kazanımlarına uygun yaklaşım olmasıdır.

---

⁸³ Bersin, J., Age, 76-78

2.4 HARMANLANMIŞ ÖĞRENMENİN MODELLERİ VE BOYUTLARI

Harmanlanmış öğretim konusu eğitim-öğretim uzmanları ile tartışılrsa, birisi tarafından sorulacak mutlaka soru şudur: "Kullanabileceğim modeller nerede?" Bu karmaşık konuyu basitleştirmek ve kullanılması için basit modeller sunulacaktır. Aslında "doğru" harmanlama öğrenme ihtiyaçlarına ve öğrencilerin özelliklerine göre çeşitlilik gösterecektir. Aşağıda bunun için bir benzetme örneği kullanmıştır.⁸⁴

"Düşünün ki, bir restoranda şefsiniz. Bir gece yemeği için geniş çeşitteki etlerden, sebzelerden, soslardan, baharatlardan, meyvelerden, ekmeklerden pastalardan en iyi yemek için seçim yapmanız gerekmektedir. Hiçbir yemek birbirine benzemese de kategorilere koyulmaktadır. Bunların temel kategoriler olduklarını düşünün: et ve patates, vejetaryen, pasta, salata, tatlı ve aperatifler. Bu kategoriler tam ve doğru yemeği vermeyecektir, fakat siz bunlardan nasıl bir yemek hazırlayacağınıza karar verebilir ve kesin reçeteler hazırlayabilirsiniz."⁸⁵

Hangi model seçilmelidir?

Soru ile asıl sorulmak istenen, beş modelden hangisinin daha etkili olacağıdır. Tablo 6'da her birinin kısaca açıklamaları sunulmuştur.⁸⁶

---

⁸⁴ Bersin, J. Age, s.83

⁸⁵ Bersin, J. Age, s.83

⁸⁶ Bersin, J.,Age, s. 84-85

Tablo 4: Beş Farklı Harmanlanmış Öğrenme Modeli

Model	Açıklama
1. Harmanlanmış araç ve aktivitelerle kişisel e-öğrenme	Kişisel çalıma kursu merkezi öğrenme programıdır. Sınıf eğitimi sunmaz. Öğrenciler toplu araçların desteklediği çevrimiçi öz ve tamamlayanları kursuna katılır.
2. Öğretici yönetiminde harmanlanmış kişisel e-öğrenme	Program öğretici yönetimli olaylar ve kişisel öğrenme aktivitelerinin bir karışımıdır, ders içi ve dersler arası bir ön hazırlık olarak kullanılır. Bu sınıf eğitimi daha etkili hale getirmenin etkili bir yoludur.
3. Diğer materyal merkezli çevrimiçi e-öğrenme	Çevrimiçi e-öğrenme aktiviteleri ya da web seminerleri eğitimin temelini oluşturur. Kişisel çalışma alıştırmaları kaynakları tamamlayıcı aktiviteler olarak sağlanmıştır.
4. İş merkezli eğitim (iş başında eğitim)	İş eğitimi, bit yönetici ve öğretici programlarda yaygın kullanılır. Bu programlarda beceriler karmaşıktır ve becerinin gösterilmesi zorunludur.
5. Benzetişim ve laboratuvar merkezli	Benzetişim veya laboratuvarlar kullanılır. Daha çok öğretilenlerin uygulanmasında öğretim teknolojilerinden yararlanır.

(Kaynak: Bersin,J, s.85)

Kişisel e-öğrenme çalışmaları kültürel ya da sosyal hedefler yoksa geniş erişim sağlayan programlarla mükemmel uyum sağlar. Kendi kendine çalışma ortamı olan öğrenciler oldukça fazla çalışma imkânı sunar. Yararlanma ve

tamamlama sürekliliği için sunuş, pazarlama, destek süreç dizileri oluşturulmalıdır. Karmaşık açıklayıcı niteliğe sahip programlarda Web tabanlı kişisel çalışma eğilimi kişilerin ilgisini etkiler.⁸⁷

Harmanlanmış öğrenme kavramı kısaca sınıf eğitimi ile e-öğrenme faaliyetlerinin basitçe birleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak zaman içerisinde bu kavram daha zengin içerikli öğrenme stratejilerini “boyut” terimi ile kapsamaya başlamıştır. Günümüzde ise harmanlanmış öğrenme programı, bir ya da daha çok boyutu birleştirebilir.⁸⁸

Bu boyutları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Çevrimiçi ve çevrim dışı öğrenmenin harmanlanması,
- İşbirlikçi öğrenme ve kişisel hızda, canlı harmanlama,
- Yapısal ve yapısal olmayan öğrenmenin harmanlanması,
- Geleneksel ve güncel içeriğin harmanlanması,
- Öğrenme ve çalışmayı harmanlama.

2.4.1 Çevrim İçi Ve Çevrim Dışı Öğrenmenin Harmanlanması

Harmanlanmış öğrenmenin çevrimiçi ve çevrim dışı öğrenmeyi harmanlama boyutunda çevrimiçi öğrenme ile anlatılan internet ya da internet üzerinden materyallerle sağlanan öğrenmedir. Çevrim dışı öğrenme ise bilinen sınıf içi öğrenmelerdir. Ancak belirtmek gerekir ki; sınıf içi öğrenme her ne kadar çevrim dışı öğrenmeye dâhil edilse de aslında o da bir çeşit çevrim içi öğrenmedir.⁸⁹

Böyle bir harmanlanmış öğrenme programında, internet üzerinden çalışma materyalleri ve öğretici rehberliğinde sınıf içerisinde eğitim sağlanır.

---

⁸⁷ Bersin, J. Age, s.85

⁸⁸ Singh and Reed, Age, s.267-269

⁸⁹ Singh and Reed, Age, s.267-269

Araştırmada oluşturulan deney ve kontrol grubu öğrencilerinden, deney grubu öğrencilerine de böyle bir ortam sağlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler öğretmen rehberliğinde sınıf içerisinde öğrenim görürken internet üzerinden sağlanan materyalleri de kullanırlar. Böylece çevrim içi (online) öğrenme olarak internet üzerinde tasarlanmış web sitesini, çevrim dışı öğrenme olarak da sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamını kullanmaktadırlar.

2.4.2 İşbirlikçi Öğrenme Ve Kişisel Hızda, Canlı Harmanlama

İşbirlikçi öğrenme, öğrenciler arası iletişim ve etkileşimin yoğun olarak gözlemlendiği bir öğrenme sistemidir. Öğrenciler arasında bilgi paylaşımı oldukça yoğundur.

Kişisel hızda öğrenmede, öğrencinin isteği ve kendi kontrolü söz konusudur. Her öğrenci farklı hızda öğrenir prensibiyle hareket eder. Bu açıdan düşünüldüğünde kişisel hızda öğrenme tek kişilik eğitim anlamına gelir.

Kişisel hızda ve işbirlikçi öğrenmenin harmanlanması, öğrencinin diğer arkadaşlarıyla uygulama hakkında fikir alış verişi yapabileceği, karşılıklı fikirlerini tartışabileceği ya da önemli bilgilerin kontrollü değişiminin gözden geçirilmesini içerir.⁹⁰

2.4.3 Yapısal Ve Yapısal Olmayan Öğrenmenin Harmanlanması

Öğrenmelerin tamamının formal eğitimle gerçekleşmediği bilinen bir gerçektir. Hatta informal yolla öğrendiğimiz bilgiler daha fazladır. Formal öğrenmeyle anlatılmak istenen, öğrendiğimiz bütün bilgilerin, önceden hazırlanmış, kararlaştırılmış, kitap bölümleri gibi özel sıralamalara göre düzenlenmiş olduğudur.⁹¹

---

⁹⁰ Singh and Reed, Age, s.267-269

⁹¹ Singh and Reed, Age, s.267-269

İnformal öğrenmeler ise, toplantılar, ayaküstü sohbetler, çeşitli diyaloglar veya aldığımız e-postalar gibi, plansız, yapılandırılmamış öğrenmelerimizdir. Harmanlanmış öğrenmenin yapısal ve yapısal olmayan öğrenmelerin harmanlanması boyutu da, harmanlanmış öğrenme programının, öğrenenlerin işbirliği ve çalışmaları ile isteğe bağlı yapılandırılmamış (çalışanlar arasındaki aktif iletişim gibi) öğrenmeleri kapsar.⁹²

2.4.4 Geleneksel Ve Güncel İçeriğin Harmanlanması

Harmanlanmış öğrenmenin geleneksel ve güncel içeriğin harmanlanması boyutunda, "güncel içerikler, jenerik tanımlamalarla kurumun istekleri ve genel durumuyla ilgili olmayabilir. Öte yandan jenerik içerikler, kendi kendinize kurulan ve geleneksel olana oranla satın alınması daha ucuz ve yüksek verim değerleri sunarlar. Jenerik, kişisel hızda içerikler, harmanlanmış tecrübelerle güne uygun hale getirilebilir. Güncel harmanlamalarla, büyük esneklik sağlanır ve geleneksel içeriklere göre maliyeti düşürürken kullanıcı deneyimlerinin artması sağlanır."⁹³

2.4.5 Öğrenme Ve Çalışmayı Harmanlama

Harmanlanmış öğrenmenin öğrenme ve çalışmayı harmanlama boyutunda, sınıf içinde öğrenme başarısı ve öğrenmenin etkisi ile öğrenme becerisi yani öğrenmeye yatkınlık birbiri ile iç içedir inancı ifade edilmektedir. Uygulama alanı, paylaşılan öğrenmelerin kaynağıdır. Bu boyut temel alınarak hazırlanan bir harmanlanmış eğitim ortamında zaman, biçim, yer gibi sınırlılıklar ortadan kalkar.

Caladine (1999) tarafından yüz yüze öğrenme ile harmanlanmış öğrenme etkinlikleri arasındaki fark aşağıdaki gibi açıklanmaktadır:⁹⁴

⁹² Singh and Reed, Age, s.267-269

⁹³ Ünsal, H., A.g.t., s.74

⁹⁴ Delialioğlu, Ö., Effectiveness of Hybrid Instruction on Certain Cognitive and Affective Learning Outcomes In A Computer Networks Course, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü 2004, s.24

Öğrenme – Öğretme etkinliklerinin beş temel unsuru şöyledir:

- Öğretim Materyallerinin Dağıtımı
- Öğrenme Materyalleriyle Etkileşim
- Öğretmen ile Etkileşim
- Öğrencilerle Etkileşim
- Çoklu Etkileşim

Yukarıda belirtilen unsurlarla yüz yüze öğrenmenin ve harmanlanmış öğrenmenin farklılıkları ve kullanılacak araçlar Tablo 4’de verilmiştir.⁹⁵

Tablo 5: Harmanlanmış ve Yüz Yüze Öğrenme Arasındaki Farklılıklar

Unsurlar	Yüz Yüze Öğrenme (Haftada sınıf içi 3 saat)	Harmanlanmış öğrenme (Haftada sınıf içinde 1 saat)
Öğretim Materyallerinin Dağıtımı	Powerpoint sunumu (öğretmen destekli)	Web sitesi, çevrimiçi materyaller
Öğrenme Materyalleriyle Etkileşim	Kitap, ders notu, yardımcı kitaplar, çalışma sayfası, kısa sınav, sınıf etkinlikleri	Çoklu ortam, web tarayıcı, bilişsel web araçları, çalışma sayfası, kısa sınav, sınıf etkinlikleri
Öğretmen ile Etkileşim	Sınıf tartışması, yüz yüze soru sorma, danışma	Web duruları, forum, telefon, yüz yüze soru sorma, danışma
Öğrencilerle Etkileşim	Grup çalışması, sınıf içi tartışma, proje, sınıf içi oyun	Web forum, e-posta, grup tartışması, sınıf içi tartışma, proje
Çoklu Etkileşim	Sınıf içi tartışma, grup çalışması	Sınıf içi tartışma, grup çalışması, web forum

(Kaynak: Delialioğlu, Ö., s.25)

⁹⁵ Delialioğlu, Ö., Ağıt, s.24-25.

Harmanlanmış öğrenme ile yüz yüze öğrenme ortamının ortak etkinlikleri ise Tablo 5' de açıklanmaktadır.⁹⁶

Tablo 6: Harmanlanmış ve Yüz Yüze Öğrenme Ortamının Ortak Etkinlikleri

Yüz yüze Öğrenme	Ortak Etkinlikler	Harmanlanmış Öğrenme
Sınıf içi yüz yüze iletişim	Grup çalışması	Sınıf içi belirli zaman iletişim
Powerpoint sunumlarının öğretmen tarafından desteklenmesi	Kısa sınavlar	Web sitesi
Kitaplar	Çalışma sayfaları Puanlama Proje Sınıf içi Etkinlikler	Forum Bilişsel araçlar Web kaynakları İzleme sistemi

(Kaynak: Delialioğlu, Ö., s.52)

Tablo 5'de de görüldüğü gibi harmanlanmış öğrenme ortamları ile sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamları arasında ortak noktalar bulunmaktadır. Yüz yüze sınıf ortamında öğretmen ve öğrenci etkileşiminin harmanlanmış öğrenme ortamında da sağlanması, bilgisayar destekli öğretimin büyük sınırlılığı olan sosyal etkileşim zayıflığını ortadan kaldırırken grup çalışmaları ile sosyal etkileşimin artması sağlanmaktadır. Sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamına ilave olarak öğrencilere web kaynaklarının sunulması öğrencilerin farklı öğrenme stillerine hizmet etmektedir. Böylece öğrenme sürecinde sınıf içi yüz yüze eğitimin olumlu yönleri ortak paydaya alınırken, çalışma sürecinde web desteği

⁹⁶ Delialioğlu, Ö., Agt, s.51-53

gibi farklı öğretim teknikleri ile öğrencilere zengin çalışma ortamı sağlanmış olur.

2.5 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİ HARMANLAMAK

Harmanlanmış bir eğitim ortamı hazırlanırken dikkat edilmesi gereken en önemli husus, eğitimin hangi bölümünün çevrimiçi ortamda, hangi bölümünün sınıf ortamında gerçekleşeceğine karar vermektir. Diğer bir ifadeyle harmanlanmış bir eğitim ortamı oluştururken eğitimin %50'sini yüz yüze %50'sini de çevrimiçi ortamda gerçekleştirmek gerekmektedir. Tablo 7'de çevrimiçi ve sınıf ortamında uygulanabilir bir harmanlanmış ortamda yer alabilecek bileşenler sunulmaktadır.

Tablo 7: Harmanlanmış Eğitim Modeli⁹⁷

Harmanlanmış Öğrenme (Çevrimiçi eğitimin bir kısmı yerine geleneksel sınıf etkinliklerinin konulduğu dersler)					
Çevrimiçi Eğitim			Geleneksel Yöntemli Eğitim		
Eğitim alanı	Etkinlikler	Uygulamalar	Eğitim alanı	Etkinlikler	Uygulamalar
-Bilgisayar tabanlı çevrimiçi öğrenme -Eşzamanlı Eşzamansız Tek yönlü iletişim -Çift yönlü iletişim	-Sunuş -Alıştırma -Bireysel çalışma -Tartışma -Ödev -Grup çalışması -Benzetişim -Değerlendirme	-Ders denetim araçları -video -işitsel -Sunum araçları(Flash, PowerPoint) -iletişim araçları	-Sınıf - Eşzamanlı -Çift yönlü iletişim	-Sunuş -Sunumlar ve grup çalışması -Alıştırma - Değerlendirme	Sınıflara göre değişiklik gösterir

(Kaynak: Usta, E., s.47)

Harmanlanmış öğrenmede öğrenciler kendi öğrenme süreçlerini kendileri düzenler. Kendi öğrenmelerinden sorumludurlar. Bu öğrenme süreçlerinde kendi eğitsel amaçları, etkinlikleri ve değerlendirme planlarını sürece aktif olarak katılarak düzenlerler. Öğretmenler ise genel yönergelerde ve geribildirim sürecinde rol alırlar. Öğretmenler öğrencilere yardımcı ve rehber konumundadır. Ancak öğrencinin gelişimini izleyerek öğrenciye geribildirimde bulunmak zorundadır.

---

⁹⁷ Usta, E.Agt, s.47

Katılımcı yönetimli harmanlanmış öğrenmede, eğitim çıktılarını, eğitim sürecini, kullanılan eğitsel kaynakları öğrencilerin kendileri belirler. Bu yüzden öğrencilerin motivasyonu da yüksektir. Sınıf ortamında olduğu gibi ders kitapları, çeşitli ders notları gereklidir. Bunlar yapılacak etkinliklerle birlikte işlenir. Teknolojik araç ve gereçler dersin işlenişi sırasında kullanılır. Bu tip süreç öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerinde yer ve zaman kontrolünü sağlamasına yardımcı olur.⁹⁸

Çevrimiçi harmanlanmış öğrenme teknoloji tabanlı bir sınıfta en iyi uygulamalardan biridir. Tartışma forumları, sanal sınıf ortamları, listserv, blog gibi çevrimiçi iletişim araçları, eş zamanlı ya da eş zamansız öğrenmede bireysel etkinliklere ve grup etkinliklerine yardımcı olur. Bu araçlar aynı zamanda çeşitli eğitim yaklaşımlarını ve problem tabanlı öğrenme ve öğrencilerin grup üyesi sayısına bakılmaksızın birlikte çalışmalarını sağlayacak işbirlikçi öğrenme gibi farklı öğrenme modellerine yardımcı olur.⁹⁹

Harmanlanmış öğrenmede değerlendirme yöntemlerinin eksikliğini dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri olduğunu belirtilmiştir. Eğitimin öncelikli amacı eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek ve öğrencilerde olumlu davranış değişikliğini sağlamaktır. Eğitsel amaçların ne derece gerçekleştirildiğini belirleme süreci öğrencilerin ve dersin değerlendirmesini sağlamak için bir esastır. Değerlendirme, düşünme ve yeniden düzenleme süreci olduğu için, öğretmenlerin daha fazla planlama yapmaları çok önemlidir. Fakat birkaç araştırmacı uygun değerlendirme çerçeveleri ve harmanlanmış eğitimin eğitsel alanlara uygulanması için gerekli aşamaları belirlemişlerdir.¹⁰⁰

Birçok durumda öğretmenler harmanlanmış eğitimin değerlendirilmesinde seçenek olarak uzaktan eğitim için düzenlenmiş ders değerlendirme araçlarını kullanmaktadırlar. Bu araçlardaki değerlendirme ölçeği genellikle harmanlanmış

⁹⁸ Usta, E.Agt, s.47

⁹⁹ Usta, E, Agt, s.48

¹⁰⁰ Rovai, A. P ve Jordan, H.M, Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis with Traditional and Fully Online Graduate Courses.

(<http://www.irrodl.org/content/v5.2/rovai-jordan.html>) Erişim tarihi: 14.03.2010

eğitimin bazı yönlerini göz önünde bulundurmamaktadır. Harmanlanmış bir öğrenme ortamı için uygun ders değerlendirme metodunun olmaması farklı değerlendirme teknikleri gerektirmektedir.¹⁰¹

2.5.1 Harmanlanmış Öğrenme Süreci

Harmanlanmış öğrenme yaklaşımının nasıl uygulanacağı, ihtiyaçların neler olduğuna bağlıdır. Harmanlanmış öğrenme uygulamasının başarısı, program amaçlarının açıkça belirlenmesi, içeriğin tasarlanması, eğitim durumlarının ve öğrenci yaşantısının düzenlenmesi ile değerlendirmenin seçimine bağlıdır.

Harmanlanmış öğrenme programında bazı biçimlendirme ve uygulama aşamaları birçok öğretim tekniğiyle benzer olabilir ve bunlar birer adımdır. Örneğin, etkili olmak için ihtiyaçlar iyi analiz edilmeli, eldekilerle elde edilmek istenen ayırt edilmeli ve ihtiyaçlar mesleki hedeflerle ilişkilendirilmelidir. Aynı zamanda harmanlanmış öğrenmede biçimlendirme ve uygulama farklılık gösterebilir; çünkü yapılması gereken, çeşitli çözümlerin en iyi şekilde bir araya getirilmesidir. Her bir uygulama adımı aşağıda kısaca özetlenmiştir.¹⁰²

- İhtiyacı belirlemek
- Program için amaç ve alt amaçları belirlemek
- Harmanlama programını belirlemek
- Bireysel eğitim şekillerini belirlemek ve düzenlemek
- Harmanlanmış programı uygulamak
- Programın sonuçlarını değerlendirmek

1) İhtiyacı Belirlemek: Program geliştirmenin de ilk adımı olan ihtiyacı belirlemek, harmanlanmış öğrenim yaklaşımı için de belirleyici bir özelliktir. Çünkü bir soruna çözüm aramadan önce o

---

¹⁰¹ Usta, E., Agt, s.50

¹⁰² Ünsal, H, Agt, s.70

sorunun ne olduğu tespit edilmelidir. Bir başka ifadeyle, eğitim ihtiyacının ne olduğu belirlenmeden, eğitimi gerçekleştirmek mümkün değildir. Bu adımın programın geleceğini ve başarısını etkileyeceği düşünülürse, üstün körü ele alınmaması gerektiği net bir şekilde ortaya çıkar.¹⁰³

2) Program için Amaç ve Alt Amaçları Belirlemek: Bu adım harmanlanmış eğitimle neyi başarmak istediğimizle ilgilidir. İhtiyaçlar belirlendikten sonra programdaki hedefimizin ne olduğu, nasıl sonuçlar elde edilmek istendiği belirlenmelidir.¹⁰⁴

3) Harmanlama Programını Belirlemek: Burada da programı hazırlayacak kişiye yol gösteren eğitim ihtiyaçlarıdır. Programı belirlerken bazı ilkeleri göz önünde bulundurmak gerekir. Bunlar; eğitim programının temel tanımları, eğitim amaçlarını seçerken dikkate alınması gereken etkenler, duruma en uygun amaçların seçilmesine yardımcı olmak için çözümler ve amaçları kapsayan bir çizelge, eğitim programını seçmeye yardımcı olacak bir taslak olarak sıralanabilir.¹⁰⁵

4) Bireysel Eğitim Şekillerini Belirlemek ve Düzenlemek: Belirlenen amaçlara tüm katılımcıları ulaşması, tüm katılımcıların öğrenme şekillerine hitap edebilecek öğretim yöntemlerinin kullanımıyla mümkündür. Bu yüzden farklı gruplar için farklı metotlar kullanılmalıdır.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Ünsal,H., Agt, s.70

¹⁰⁴ Ünsal,H., Agt., s.71

¹⁰⁵ Ünsal,H., Agt., s.71

¹⁰⁶ Ünsal,H., Agt., s.71

- 5) Harmanlanmış Programı Uygulamak:** ihtiyaçlar saptanıp, amaçlar belirlenip, uygun program ve grubun özellikleri de belirlendikten sonra, bunlara en uygun programı seçerek belirlenen aşamalara göre uygulamaya konulmalıdır.¹⁰⁷
- 6) Programın Sonuçlarını Değerlendirmek:** Harmanlanmış öğrenim programı belli bir ihtiyacı gidermek için belli amaçlar belirlenerek hazırlanmaktadır. Programın sonunda bu amaçların ne kadarının gerçekleştirildiğini belirlemek, ihtiyaçların ne kadarının karşılandığını görmek gerekir.¹⁰⁸

2.5.2 Harmanlanmış Öğrenmenin Genel Kategorileri

Harmanlanmış öğrenme denilince ilk akla gelen genellikle uzaktan öğrenmedir. Bu öğrenmede öğrenci kendi içinde bulunduğu koşullara en uygun seçeneği seçmektedir.

Harmanlamada göz önüne alınması gereken noktalar:¹⁰⁹

- 1) canlı etkileşimin önemi,
- 2) kişisel seçim ve düzenlemenin önemi,
- 3) destek ve eğitim için modeller,
- 4) yaratıcılık ve üretim arasındaki dengeyi sağlamak,
- 5) kültürel uyum,
- 6) dijital ayrımla başa çıkma.

Şeklinde sıralanabilir.

¹⁰⁷ Ünsal,H., Agt., s.71

¹⁰⁸ Ünsal,H., Agt., s.72

¹⁰⁹ Graham, C.R., Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, and Future Directions. The Handbook of Blended Learning Global Perspectives, Locak Designs, (Ed: C.j Bonk, C.R. Graham, Pfeiffer, San Fransisco, 2006, s.14 http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde36/pdf/review_3.pdf) Erişim tarihi: 18.04.2011

- 1) Canlı Etkileşimin Önemi:** Sosyal bir varlık olan insan için sosyal iletişim vazgeçilmezdir. Harmanlanmış öğrenme içinde, öğrenenlerin genelde yüz yüze etkileşimin fazla olduğu öğrenim safhasına daha çok değer verdikleri görülmüştür.¹¹⁰
- 2) Kişisel Seçim ve Düzenlemenin Önemi:** Harmanlanmış öğrenme yaklaşımında öğrenciler öncelikli olarak kullanılabilirliğe dikkat etmişlerdir. Öğrenciler tercihlerini yaparken ne kadar rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ve onların öğrenmelerini harmanlama tercihlerinin nasıl etkileyeceği sorularını getirmektedir. Çevrimiçi öğrenme unsurları öğrenci için genellikle sıkı bir kişisel disiplin gerektirir.¹¹¹
- 3) Destek ve Eğitim için Modeller:** Harmanlanmış öğrenme çeşitli amaçlar için kullanılabilir. Her farklı amaç için bir öğrenme programı yerine, uygulanabilirliği ve kullanım kolaylığı olan bir harmanlanmış öğrenme programı hem maliyeti düşürmek açısından hem de öğrenim amaçlarına ulaşma açısından tercih edilmektedir. Harmanlanmış öğrenim programları hem çeşitli kurumların eleman yetiştirme eğitimlerine destek amaçlı hem de eğitim veren kurumların yetiştirdiği öğrencilerde başarıyı yakalaması amacıyla kullanılabilir.¹¹²
- 4) Yaratıcılık ve Üretim Arasındaki Dengeyi Sağlamak:** Teknolojik gelişmelerin sunduğu yeniliklere ihtiyaç duyulurken diğer yandan da karşılanabilir bedeller tercih edilir. Bu yüzden harmanlanmış öğrenme düzenlemelerinde üretilen ve yaratıcılık arasında bir denge olmalıdır. Bu açıdan yüz yüze ve uzaktan eğitim en etkili

---

¹¹⁰ Graham, C.R.Age, s.14

¹¹¹ Graham, C.R. Age, s.15

¹¹² Graham, C.R. Age, s.15

biçimde nasıl harmanlanır sorusu yanıtlanması gereken önemli bir sorudur.¹¹³

5) Kültürel Uyum: Uygulanacak olan harmanlanmış öğrenim programı uygulanacak kitlenin kültürel özelliklerine uygun olmalıdır. Global ve yerel ihtiyaçlar arasında denge sağlamalıdır.¹¹⁴

6) Dijital Ayrımla Başa Çıkma: Bireyler için bilgi ve iletişim teknolojileri arasında ayrılıklar ve toplumlar arasında sosyo-ekonomik farklılıklar vardır. E-öğrenme genelde grupları eğitmek için avantajlı görülmektedir. Ancak harmanlanmış öğrenme modellerinin dünyada değişik sosyo-ekonomik koşullardaki farklı öğrenme gruplarının ihtiyaçlarını karşılamada geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.¹¹⁵

2.5.3 Harmanlanmış Öğrenme Sürecinde Oluşan Bazı Hatalar

Her öğrenim sürecinde olduğu gibi harmanlanmış öğrenme sürecinde de bazı hatalar görülebilmektedir. Bu hatalar genellikle planlama ile ilgilidir. Bu hataları sıralayacak olursak:

- **Geniş Başlangıç:** Şayet uygulama da sınıf eğitimi baz alınacaksa, e-öğrenme, rehberlik, danışmanlık sürece dahil edilmemelidir. Adım adım küçük yaşantılar oluşturulmalı ve bu yaşantılar deneyime dönüştürülerek geliştirilmelidir.¹¹⁶

¹¹³ Graham, C.R. Age.,s.16

¹¹⁴ Graham, C.R. Age.,s.16

¹¹⁵ Graham, C.R. Age., s.16

¹¹⁶ Ünsal, H., Agt, s.71

- **Acil İhtiyaçları Temel Almak:** İhtiyaçların temele alınarak harmanlanmış öğrenim programı hazırlanmalıdır. Ancak unutulmamalıdır ki; tek bir yöntem her zaman amaca ulaşmada etkili olamayabilir. Bu noktada birden çok yöntemin harmanlanarak işe koşulması gerekmektedir. Amaca en uygun öğrenme yöntemleri belirlenmelidir.¹¹⁷
- **Yönetimi Dâhil Etmek:** Oluşturulacak harmanlanmış eğitim faaliyetine kurumun yöneticileri de dahil edilmelidir. Yönetimin tam desteği ile yürütülen harmanlanmış eğitim faaliyeti, mesleki ihtiyaçlara daha iyi cevap verecektir.¹¹⁸
- **İhtiyacın Hedefinden Sapması:** “Uygulamaya ne kadar çok yaklaşım ilave edilirse birinden diğerine geçiş de o kadar başarılı olurken, ilk aşamada neden harmanlanmış öğretim yaklaşımının uygulandığı fikrinden uzaklaşmak kolaydır. Seçim yaparken, programı oluştururken ve koordine ederken mesleki ihtiyaçlarla örtüşecek yaklaşımlar seçildiğinden emin olmak gerekir.”¹¹⁹

2.6 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE HARMANLANMIŞ ÖĞRENMEDE MATERYAL KULLANIMI

Öğretim sürecinde ne kadar çok duyu organına hitap edilirse öğrenmelerin kalıcılığının o kadar çok arttığı bilinen bir gerçektir. Hitap edilen duyu organlarının sayısını arttırmak materyal kullanımı ile ilişkilidir.

---

¹¹⁷ Ünsal, H., Agt, s.71

¹¹⁸ Ünsal, H., Agt, s.72

¹¹⁹ Ünsal, H., Agt, s.72

2.6.1 Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Materyal Kullanımı

Öğrenmelerin kalıcılığının artırılmasında materyal kullanımı çok önemlidir. Materyal kullanımı yalnızca öğrenmenin kalıcılığını arttırmakla kalmaz farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin de öğrenmelerine katkı sağlar. Biliyoruz ki her öğrenci aynı öğrenme stiline sahip değildir. Bu açıdan farklı öğrenme stillerine hitap etmek gerekmektedir. Bu da farklı duyu organlarına hitap etmekle mümkündür

“Araştırmalara göre beş duyunun öğrenmeye etkisi şöyledir:

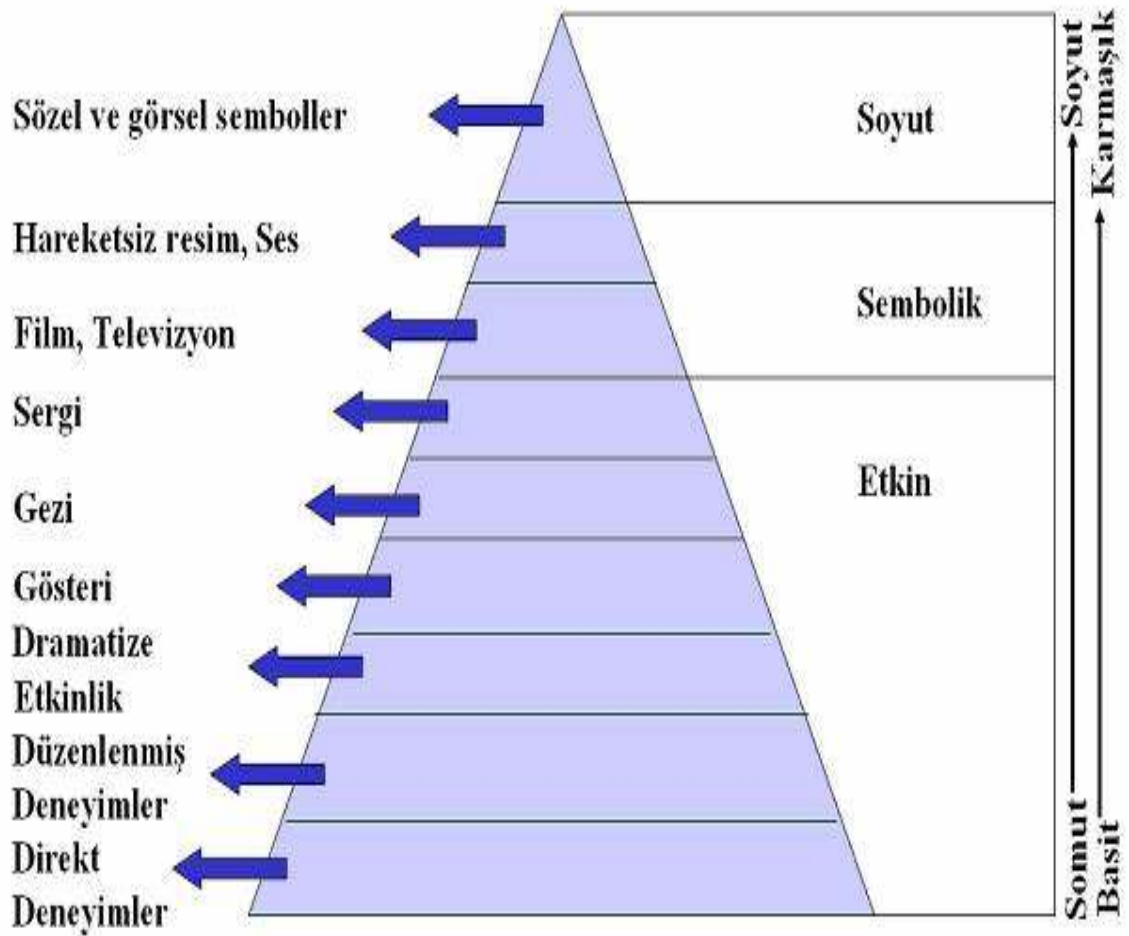
- *Görme %75*
- *İşitme %13*
- *Dokunma %6*
- *Koklama %3*
- *Tatma %3*

Dale’ nin yaşantı konisinde de nesneliliğin öğrenme ve kalıcılık üzerine ne kadar katkı sağladığını görmek mümkündür.”¹²⁰

---

¹²⁰ <http://www.mmbogretimtasarimi.wordpress.com> Erişim tarihi.03.07.2010

Şekil 4: Dale' nin Yaşantı Konisi

Nesnelliğin ise öğrenmeye etkisini şu şekilde ortaya koymak mümkündür:

- Okuma %10
- Dinleme %20
- Resme bakma %30
- Film izleme %50
- Bir sergiyi gezme %50
- Bir gösteriyi izleme %50
- Tartışmaya aktif katılma %70
- Konuşma %70

- Sunuş yapma %90
- Deneyi canlandırma %90
- Bir Şeyi gerçekleştirme %90

Eğitim bir iletişim sũreci olduğundan iletişim ne kadar iyi olursa, eğitimde o denli etkili olmaktadır. Őđrenme sũreci içerisinde kullanılan materyaller iletişimi gũlendireceđinden, Őđrenme de daha etkili olacaktır.

Materyaller Őđretmenin rolũnũ ũstlenmezler, yalnızca bilginin somutlaştırılmasını sağlayarak etkili ve somut Őđrenmelerin oluşmasına yardım ederler.

Yapılandırmacı yaklaşımda yaparak yaşayarak Őđrenme esas alındığından, Őđrenme ortamları da bu yaklaşımla dũzenlenmeli, hazırlanan materyaller Őđrenciye yeni yaşantılar sağlayacak nitelikte olmalıdır.

Yapılandırmacı Őđrenmede Őđrencinin sunulan bilgiyi alması değil, bilgiyi kendisinin oluşturması sũz konusu olduğundan, Őđrenenleri bilgiyi oluşturma sũrecinde dũřũnceleri ifade edebileceği, farklı bakış açılarıyla karşı karşıya geleceği Őđrenme ortamlarına sokmak gerekmektedir. Bilgiyi sağlayacak her kaynak, probleme ilişkin farklı bakış açısı kazandırmaktadır. Bu yũzden hazırlanacak olan materyallerin yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerini gũz Őnũne alarak, teknolojik olanaklardan olabildiğince yararlanarak hazırlanması gerekmektedir.

2.6.2 Harmanlanmış Öğrenmede Materyal Kullanımı

Harmanlanmış öğrenmede kullanılan araçlar eşzamanlı (senkron) ve eşzamansız (asenkron) olarak iki grupta toplanır. Tablo 8’de harmanlanmış öğrenmede kullanılan bu araçları görmek mümkündür.

Tablo 8: Harmanlanmış Öğrenmede Kullanılan Araçlar

Asenkron	Senkron
Tartışma	Destek masası(Ör: MSN Messenger)
Haftalık e-postalar	Canlı sınıf
Haftalık web üzerinden yayınlanan ve e-posta ile gönderilen ödevler	Sanal sınıf
Web üzerinden ders sunumu	Tele-konferans
Web üzerinden yardım	Video-konferans

(Kaynak: Uğur, B., s.17)

“Kullanılabilecek öğrenme-öğretme stratejileri:

- *İşbirlikçi öğrenme*
- *Probleme dayalı*
- *Örnek olay*
- *Kendi-kendine çalışma*

Kullanılabilecek Ölçme-Değerlendirme araçları:

- *Alıştırmalar*
- *Konu sonu testleri*
- *Ünite testleri*
- *Çevrimiçi sınavlar*¹²¹

¹²¹ Uğur, B., gt, s.17-18

Harmanlanmış öğrenme ortamlarını hazırlarken kullanılan araçların türleri kadar bu araçların kullanım şekilleri de önemlidir. Öğrenenlerin öğrenme özellikleri kullanılan araçların türlerini belirleyici bir öneme sahiptir.

Harmanlanmış öğrenme ortamlarında daha önce de vurguladığımız gibi, ders içeriğini olduğu gibi çevrim içi ortama aktarmak istenilen başarıyı getirmeyebilir. Bu yüzden harmanlama yapılırken sınıf ortamı etkinlikleri ile çevrimiçi ortamın etkinlikleri dengeli bir şekilde planlanmalıdır. Bu dengenin sağlanması harmanlama işinin başarısını etkileyen önemli faktörlerden biridir.

Her öğrenme ortamı gibi harmanlanmış öğrenme ortamları da öğrenci giriş davranışlarından etkilenir. Öğrenci giriş davranışları; öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenci özellikleri, öz yeterlilik algıları şeklinde sıralanabilir. Harmanlanmış öğrenme ortamlarının oluşturan bileşenler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Harmanlanmış Öğrenme Ortamının Bileşenleri¹²²

Çevrimiçi bileşenler	Çevrimdışı bileşenler
Çevrimiçi öğrenme içeriği	İşyerinde öğrenme
E-Öğretim, e-koçluk ya da e-rehberlik	Yüz yüze öğretim, koçluk ya da rehberlik
Çevrimiçi işbirlikçi öğrenme	Sınıf
Çevrimiçi bilgi yönetimi	Dağıtılabilir yazılı materyaller
Web	Dağıtılabilir elektronik materyaller
Mobil öğrenme	Radyo,TV

(Kaynak: Uğur, B., s.19)

“Doğru öğrenme erişim yöntemlerini harmanlayabilmek için birtakım anahtar etkenleri hesaba almak gerekmektedir (Clark, 2006):

- *Bu yeni yaklaşımın öğrenme kazanımlarını sağlayacak mı?*

¹²² Uğur, B. Agt, s.19

- Karma öğrenme yöntemi hedef kitleme uygun mu?
- Karma öğrenme yöntemi kurumunun kültürel yapısına uygun mu?
- Bu isin üstesinden gelebilecek şekilde yeterli kaynağa sahip miyiz?
- Sahip olduğumuz alt yapı çevrimiçi bileşenleri destekleyebiliyor mu?
- Karma öğrenme yöntemi ölçeklenebilir mi?
- Karma öğrenme yöntemi güçlendirilebilir mi?

Clark'a göre (2006), karma öğrenmeyi anlamak için öğrenenler üzerine odaklanmak gerekmektedir. Öğrenenler zaten birçok farklı yolu tesadüfen harmanlayarak öğrenirler. Örneğin yeni bir dil öğrenirken sadece okuldan ya da kurstan değil, radyo, TV, kitap, CD, sözlük, film, gerçek hayattaki kişilerle konuşma gibi yollardan da öğrenirler. Dolayısıyla karma öğrenme yöntemi öğrenenler için her zaman normaldir. Öğrenenlerin,

- Sayısı
- Coğrafi bölgesi
- Erişim zamanı
- Öğrenmeye karşı motivasyonları
- Uzmanlık/çiraklık durumu
- Akademik olup olmaması

dikkate alınarak hedef kitlenin profili çıkartılabilir (Clark, 2006).¹²³

2.7 HARMANLANMIŞ ÖĞRENME İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Johnson ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptığı araştırmada, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim karşılaştırılmıştır. Araştırmacılar, öğrencilerin öğretmen ve ders kalitesi, öğretmen desteği ve ders etkinlikleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar araştırılmıştır. Araştırma otuz sekiz lisansüstü eğitim alan katılımcıyla yürütülmüştür. Araştırma sonunda her iki gruptaki öğrenci de öğretmen desteği açısından yüksek doyum ifade etmişlerdir. Öğrenci etkileşimi açısından yüz yüze eğitim gören grup daha yüksek düzeyde doyuma ulaştıklarını ifade

¹²³ Clark, 2006, Akt: Uğur, B., Agt., s.19

etmişlerdir. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde genel olarak çevrimiçi işlenen bir dersin klasik sınıf eğitimi kadar etkili olabileceğini göstermiştir.

Ersoy, 2003 yılında yaptığı araştırmasını altmış beş öğrenciyle yürütmüştür. Araştırma da ders geleneksel yüz yüze eğitimle işlenmiş, web sitesiyle desteklenmiştir. Öğrencilerin web tabanlı öğretim ile işbirlikçi çevrimiçi öğretim algılarının anlaşılması için uygulanan ankette öğrencilerin çevrim içi öğretmen algılarının olumlu, çevrim içi işbirlikçi öğrenme algılarının kararsız olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Brigham Young Üniversitesinden on öğretim elemanının katılımıyla gerçekleştirilen harmanlanmış öğrenme deneyimi, Robison (2004) tarafından araştırılmıştır. Bu araştırma da, harmanlanmış öğrenme ortamlarının zamanın kullanımı açısından esneklik ve rahatlık sağladığı, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılaması açısından etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akkoyunlu ve Yılmaz'ın 2006 yılında yaptığı araştırma da öğrencilerin harmanlanmış öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma altmış dört üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırma sonunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun harmanlanmış öğrenme ortamlarına yönelik görüşlerinin olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında başarısı düşük olan öğrencilerin harmanlanmış öğrenme ortamlarına ilişkin olumsuz görüş bildirdiği, başarısı yüksek olan öğrencilerin ise olumlu görüş bildirdiği ortaya çıkmıştır.

Ünsal' in 2007'de yaptığı harmanlanmış öğrenme etkililiğinin çoklu düzeyde değerlendirilmesi ile ilgili araştırmasında öğrenme başarısı ve motivasyon üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 46 kişi katılmış ve bunların 24' ü deney grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma sonunda harmanlanmış öğrenme ortamı ile yüz yüze öğrenme yaklaşımının başarı puanları üzerine anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna rağmen kalıcılık puanları arasında anlamlı

bir farklılık bulunmuştur. Araştırma sırasında yapılan ara değerlendirme de başarı puanları arasında anlamlı bir puan artışı görülmüştür.

Uğur'un 2007 yılında yaptığı araştırmada, öğrencilerin harmanlanmış öğrenme yöntemine ilişkin görüşleri, başarı, cinsiyet ve öğrenme stilleri açısından değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu otuz üç öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonunda öğrencilerin harmanlanmış öğrenme yöntemine ve yöntemin uygulanmasına ilişkin görüşleri yüksek düzeyde olumluluk göstermiştir. Öğrencilerin harmanlanmış öğrenme yöntemine ilişkin görüşleri öğrenme stilleri ve başarılarına göre bir farklılık göstermemiştir. Cinsiyet yönünden ele alındığında ise kız öğrencilerin görüşleri erkek öğrencilerin görüşlerine oranla daha olumlu çıkmıştır.

Usta'nın 2007 yılında yaptığı araştırmada, harmanlanmış öğrenme ortamlarının ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi incelenmiştir. Araştırma yetmiş üç katılımcı ile yürütülmüştür. Dört hafta süren deney süreci sonunda harmanlanmış öğrenme ortamında bulunan deney grubu öğrencilerinin, çevrim içi öğrenme ortamlarında bulunan kontrol grubu öğrencilerine oranla daha fazla doyum elde ettiği görülmüştür. Ayrıca harmanlanmış öğrenme ortamında elde edilen öğrenmelerin çevrim içi öğrenme ortamında elde edilen öğrenmelere göre daha kalıcı olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, kullanılan öğretim materyalleri, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma, harmanlanmış öğretim ortamlarının ilköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler dersindeki akademik başarıya etkisini yarı deneysel desen kullanılarak belirlemeye yönelik bir araştırmadır.

Yarı deneysel desenin gerçek deneysel desenden en büyük farkı, deneklerin bir havuzda toplanıp rasgele atanmamış olmasıdır. Bu durum her ne kadar araştırmaya bir sınırlılık getirirse de denek havuzunun oluşturulamadığı durumlar için güçlü bir alternatiftir.

Araştırma, MEB'e bağlı ilköğretim okullarında yapıldığından bir denek havuzunun oluşturulması mümkün olmamıştır. Ancak rasgele seçilen okullarda oluşturulmuş şubeler üzerinde araştırma yapılmıştır.

"Araştırma da kullanılan deneysel desen yarı deneysel desenlerden eşleştirilmiş desen olarak adlandırılır.

Eşleştirilmiş desende yansız bir atanmanın yapılması söz konusu değildir. Desende hazır grupların ikisi belli değişkenler üzerinden eşleştirilmeye çalışılır. Eşleştirilen gruplar işlem gruplarına seçkisiz atanırlar. Ancak, eşleştirme çalışmaya dâhil edilen grupların denk olduğunu garanti etmez. Bu yüzden

araştırmada eşleştirme işlemi yapılırken öğrencilerin ders başarıları göz önüne alınmıştır.”¹²⁴

Araştırmada kullanılan deneysel desenin simgesel görünümü Tablo 10’ daki gibidir.

Tablo 10: Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen

Öğrenme Ortamı	Gruplar	Ön test	İşlem	Son test
Harmanlanmış Öğrenme	Deney Grubu	Ö1	Uygulama	Ö3
Sınıf içi yüz yüze Öğrenme	Kontrol Grubu	Ö2		Ö4

HÖ: Harmanlanmış öğrenme ortamı

YYÖ: Sınıf içi yüz yüze öğrenme

Ö1: Harmanlanmış öğrenme ortamında uygulanan ön test

Ö2: Sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamı için uygulanan ön test

Ö3: Harmanlanmış öğrenme ortamı için uygulanan son test

Ö4: Sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamı için uygulanan son test

Tablo 10’da da görüldüğü gibi öğrenme ortamları harmanlanmış öğrenme ortamı ve sınıf içi yüz yüze öğrenme ortamı olarak 2 gruptan oluşmaktadır. Bu gruplar belirlenirken deneysel desenin özellikleri göz önüne alınarak öncelikle öğrencileri akademik başarı durumları belirlenmiş ve buna göre eşleştirilmiştir. Sonrasında ise işlem gruplarına randomize olarak atanmışlardır. İşlem sonrasında ise son test uygulanmıştır.

¹²⁴ Büyüköztürk, Ş., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem A, Ankara, 2010, s.206

3.2 ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2010–2011 öğretim yılında Manisa İli Demirci İlçesinde bulunan 4 ilköğretim okulu 7.sınıf öğrencisinden toplam 71 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin seçimi randomize olarak yapılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerden 36 kişi deney grubunu diğer 35 kişi ise kontrol grubunu oluşturmaktadır. Her iki gruptaki öğrencilerde kendi içlerinde 2 grup halindedir.

Araştırmada deneysel işlem öncesi deney ve kontrol grubu öğrencilerine ön test uygulanmıştır. Bu uygulamada öğrencilerin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular t-testi yapılarak sonuçlar Tablo 11’ de gösterilmiştir.

Tablo 11: Ön test Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

Grup	N	X	S	sd	t	p
Deney	36	4,16	1,558	69	1,55	,124
Kontrol	35	4,74	1,559			

Deney ve kontrol grubuna uygulanan ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$t(69)=1,55$, $p>.01$]. Bu durumda denilebilir ki; deney grubundaki öğrenciler ile kontrol grubundaki öğrenciler başarı düzeyleri bakımından uygulanan ön test sonuçları doğrultusunda birbirine benzerdir. Deney grubunda bulunan öğrenciler $X=4,16$, kontrol grubunda bulunan öğrenciler ise $X=4,74$ ortalamaya sahiptirler. Bu bağlamda kontrol grubundaki öğrencilerin başarı ortalamaları deney grubundaki öğrencilere göre daha yüksektir. Ancak bu ortalama farklılığı anlamlı bir fark değildir.

3.3 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖĞRETİM MATERYALİ

Araştırmanın materyali araştırmacı tarafından geliştirilen web sitesidir. Hazırlanan web sitesi Macromedia Dreamweaver 8 ve Macromedia Flash 8 programları kullanılarak tasarlanmıştır.

Araştırmanın öğretim materyali, çalışma grubunu oluşturan 7.sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Materyal, Sosyal Bilgiler dersi, Zaman İçinde Bilim ünitesinin ilk iki kazanımını kapsamaktadır. Uygulama süresi 5 ders saati olarak MEB tarafından müfredatta belirtilmiştir.

Çalışma grubunun 7.sınıf öğrencilerinden seçilmesinin nedenleri arasında bilgisayar kullanma becerilerinin gelişmiş olması, SBS' ye hazırlanıyor olmaları, öğrencilerin kendi öğrenme sorumluluklarının farkında olabilecekleri gelişim düzeyinde bulunmaları sıralanabilir.

Konu olarak seçilen Zaman İçinde Bilim ünitesi, MEB tarafından ocak ayının 2 ve 3. haftaları ile şubat ayının 3 ve 4. haftalarını kapsayan bir ünedir. Uygulamanın yapılacağı okullarda eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ünitenin ilk iki kazanımı hazırlanan materyalle birlikte öğrencilere sunulmuştur.

Öğretim materyali tasarlanırken Macromedia Dreamweaver 8 programı ile web sitesinin ana hatları oluşturulmuş, Macromedia Flash 8 programı ile animasyonlar, web sitesinin butonları, web sitesinde kullanılan karikatürler, yarışma ve ipucu bölümleri hazırlanmıştır. Öğrencilerin dikkatini konu üzerine toplamak maksadıyla ünite adı maskeleye yöntemiyle banner olarak hazırlanmıştır.

Şekil 5: Uygulama Materyali Ana Ekran Açılışı

Maskeleme yöntemiyle hazırlanan banner, öğrencilerin dikkatini konuya çekmede oldukça önemlidir. Bunun nedeni öğrencilerde beklenti oluşturmastır. Öğrenci tam olarak karşısına çıkacak olanı bilemediğinden merakla ekrana odaklanmış ve yazıyı okumaya çalışmıştır. Bu kısa süren maskeleme tekniği aracılığıyla derse geçiş kolaylaşmaktadır.

Şekil 6: Uygulama Materyali Ana Sayfa Ekran Görüntüsü

Web sitesinin sol tarafında, öğrencilerin ünite konularıyla ilgili bilgiye ulaşabilecekleri butonlar ve konu sonunda uygulamaya konulacak olan yarışma butonu mevcuttur. Öğrencilerin ilgi ve dikkatini konudan uzaklaştırmamak amacıyla konuyla ilgili çeşitli karikatürler kullanılmış karikatürler arasında geçiş sağlanmıştır. Web sitesinin sağ bölümünde bulunan kalem animasyonu, başlangıçta öğrencilerin başka uzmanlarla bağlantıya geçebilmesi ve merak ettikleri soruları sorabilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Ancak okullarda uygulama öncesi yapılan denemelerde internet bağlantısının kopması canlı bağlantının yapılmasını imkânsızlaştırmıştır. Bu nedenle kalem animasyonuna konuyla ilgili ipuçları verecek bir misyon yüklenmiş ve bu doğrultu da seslendirme yapılmıştır. Konuyla ilgili önemli noktaları kalem animasyonu öğrencilere vurgulamıştır.

Şekil 7: Uygulama Ekranı Animasyon Görünümleri

Öğrenciler konuyla ilgili bilgileri karikatürlerle birlikte yazılı dökümanlar aracılığıyla edinmektedirler. Ünite kazanımlarına ait konular bu şekilde ilerledikten sonra yarışma bölümü için öğrenciler gruplara ayrılmıştır. Böylelikle öğrenciler arasındaki iletişim sınıf ortamının getirdiği avantajla sağlanmıştır.

Şekil 8: Uygulama Ekranı Pekiştirme Çalışmaları Görünümü

Yarışma bölümünün ilk etabında öğrenciler çoktan seçmeli sorular üzerinde, grup içerisinde tartışarak ortak cevaplara ulaşmışlardır.

Cevaplar verildikten sonra doğru veya yanlış olduğu seçenek üzerine fare ile gelindiğinde görülmektedir.

Şekil 9: Yarışma Ekranı Görünümü

Öğrenciler soruların yanıtlarını anında öğrenebilmektedirler. Böylece diğer sorulara geçerken akıllarında soru doğru veya yanlış yaptıklarına ilişkin bir soru işareti taşımamaktadırlar.

Çoktan seçmeli 5 soru cevaplandıktan sonra yarışmanın ikinci etabına geçilmektedir.

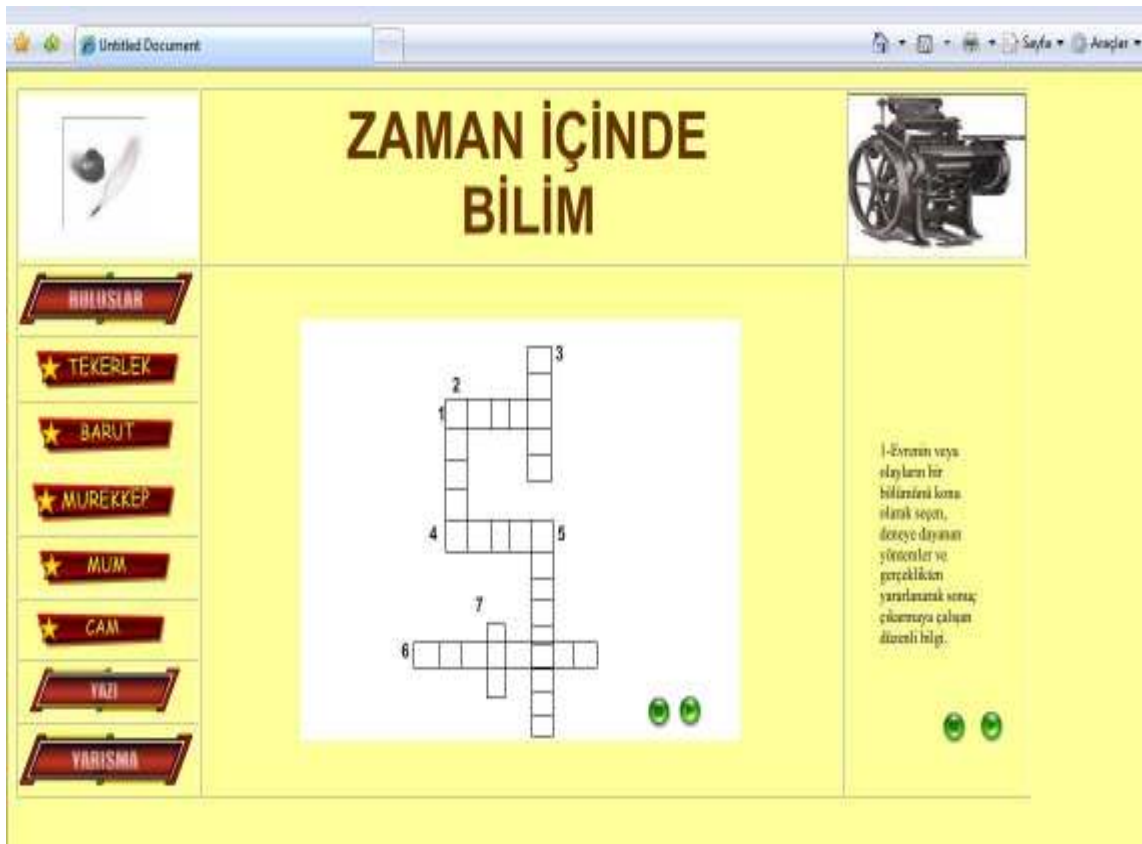

Şekil 10: Yarışma Etapları Görünümleri

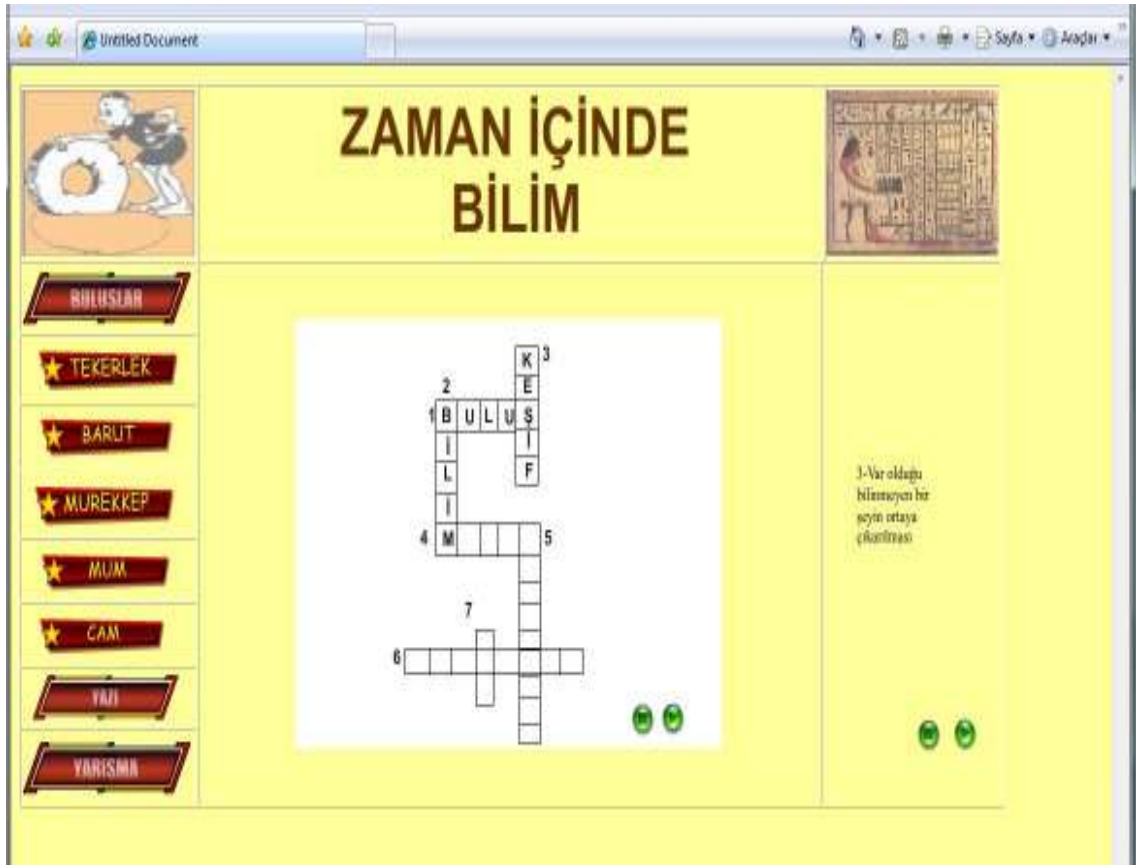
Öğrenciler bu ekran karşısına çıktığı zaman ekran üzerine tıkladıklarında ikinci etabı başlatmış olurlar. Burada sağ tarafta soruların çıktığı ayrı bir kontrol paneli mevcuttur. Öğrenciler, öğretmen rehberliğinde önce soru panelini, cevaplarını hazırladıktan sonra da cevap panelini açarlar.

Şekil 11: Kavram Bulmacası Ekran Görünümü 1

İkinci etabı oluşturan bulmaca bölümü, öğrencilerin kazanması gereken kavramları yoklamaktadır. Burada öğrenci önce soru panelini kullanarak soruyu görmekte bulmaca panelinin altında bulunan butonlar aracılığıyla da cevapları görmektedir.

Şekil 12: Kavram Bulmacası Ekran Görünümü 2

Öğrencilerin ünite içerisinde geçen kavramların ne olduğunu anlaması açısından kavram bulmacalarının önemi tartışılmaz. Böylelikle öğrenciler ünite kavramlarının ne olduğunu bilir, kavramlar arasındaki farkı kavrar. Yarışma bölümü ile öğrenciler işlenen konuyu pekiştirmektedir. Anında alınan dönütler sayesinde öğrencilerin neyi anlayıp neyi anlayamadığı tespit edilmektedir.

3.4 ARAŞTIRMANIN VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada kullanılan uygulama materyali ve veri toplama araçları araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama aracının güvenilirliği araştırmacı tarafından hesaplanmıştır.

Veri toplama aracının güvenilirliğini hesaplayabilmek için 8. sınıflardan toplam 145 öğrenciye çoktan seçmeli test uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda cevaplar doğru-yanlış olarak girilmiş dolayısıyla KR-20 formülüne denk gelen split-half model ile güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Testin güvenilirlik katsayısı yarı test için $r = .639$ bulunmuş ve güvenilirlik için alt sınırı oluşturmuştur. Testin tamamına ilişkin güvenilirlik katsayısı Spearman-Brown formülü kullanılarak hesaplanmış ve $r = .78$ bulunmuştur. Bu bağlamda uygulanan çoktan seçmeli testin güvenilir olduğu söylenebilir. Tablo 12' de test maddelerinin güvenilirliğe sağladığı katkılar görülmektedir.

Tablo 12: Maddelerin Güvenirliğe Olan Katkıları

Madde- Toplam İstatistikleri				
	Madde silindiğinde ölçümlerin ortalaması	Madde silindiğinde ölçümlerin varyansı	Maddenin toplam korelasyona katkısı	Madde silindiğinde alfa katsayısına etkisi
S1	4,8966	6,510	,395	,761
S2	4,9586	6,262	,478	,750
S3	5,2483	6,438	,402	,760
S4	5,0069	6,160	,507	,746
S5	5,1862	6,416	,393	,762
S6	4,9517	6,407	,415	,758
S7	4,9172	6,104	,573	,738
S8	5,0966	6,366	,406	,760
S9	4,9241	6,459	,404	,760
S10	5,2138	6,350	,429	,757

Tabloda da görüldüğü gibi madde-test korelasyon katsayılarında .20 'nin altına düşen bir madde olmadığından testten herhangi bir maddenin çıkarılmasına gerek görülmemiştir.

3.5 ARAŞTIRMANIN UYGULAMA SÜRECİ

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının akademik başarıya etkisini tespit edebilmek amacıyla, ilköğretim 7.sınıf öğrencilerine Sosyal Bilgiler dersi kapsamında okutulan Zaman İçinde Bilim ünitesinin ilk iki kazanımı, Manisa İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Demirci İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü'nün izniyle ele alınmıştır. Bu dersin kazanımları ve içeriği Tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 13: 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ünitelendirilmiş Yıllık Ders Planı

Süre			Öğrenme alanı: Bilim, Teknoloji ve Toplum			
			Ünite Adı: Zaman İçinde Bilim			
Ay	Hafta	Saat	Konu	Kazanım	Etkinlik	Ölçme ve değerlendirme
Ocak	3.hafta	2	Buluşların serüveni	1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir.	İlk Buluş, İlk Heyecan Benim Buluşum	Üniteye başlarken performans ödevlerini dağıtınız.
	4.hafta	3	Söz Uçar, Yazı Kalır	2. İlk yazı örneklerinde yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarmadaki önemini fark eder.	Söz Uçar Yazı Kalır	Açık uçlu sorular, gözlem formu, öz değerlendirme formu

Harmanlanmış öğrenme ortamı MEB müfredatı temel alınarak, içerik bölümünün düzenlenmesinde kullanılmıştır.

Hazırlanan ders işleniş süreci Tablo 14’de gösterilmektedir.

Tablo 14: Harmanlanmış Öğrenme Ortamındaki Öğrencilerle Ders İşleniş Planı

Ders saati	Konu	Etkinlik
1.ders	Buluşların Serüveni	Harmanlanmış öğrenme ortamında Web üzerinden konunun kavranması Basılı notlar, Açıklamalar, e-posta
2.ders	Buluşların Serüveni	Sınıfta yüz yüze tartışma Bireysel çalışma, grup çalışması
3.ders	Söz Uçar Yazı Kalır	Harmanlanmış öğrenme ortamında Web üzerinden konunun kavranması, Basılı notlar, Açıklamalar, e-posta
4.ders	Söz Uçar Yazı Kalır	Sınıfta yüz yüze tartışma, web üzerinden konuya ilişkin ipuçları Bireysel çalışma, grup çalışması
5.ders	Pekiştirme çalışması Kapanış: yöntemin değerlendirilmesi	Sınıf içerisinde grupların oluşturulması ve pekiştirme maksatlı yarışmanın düzenlenmesi

Ünite bu planla işlenmeden önce öğrencilere ön test uygulaması yapılmıştır. Ünite sonunda ise son test çalışması yapılarak öğrencilerin akademik başarılarının tespiti yapılmıştır.

Öğrencilerin sorumlu ile iletişime geçebilecekleri yardım menüsü mevcuttur. Böylelikle öğrenciler ek materyallere ve dökümanlara talep ettikleri zaman ulaşabilmekte, bir sorunla karşılaştıklarında uzman yardımı

alabilmektedirler. Tablo 15’de sınıfta yüz yüze ders işleyen grubun ders işleniş süreci verilmiştir.

Tablo 15: Sınıf İçi Yüz Yüze Öğrenme Ortamındaki Öğrencilerle Ders İşleniş Planı

Ders saati	Konu	Etkinlik
1.ders	Buluşların Serüveni	Ders notları Ders kitabı Projeksiyon ile ders sunumu Açıklamalar
2.ders	Buluşların Serüveni	Sınıfta yüz yüze tartışma Alıştırma yapmaya yönelik sorular
3.ders	Söz Uçar Yazı Kalır	Ders notları Ders kitabı Projeksiyon ile ders sunumu Açıklamalar
4.ders	Söz Uçar Yazı Kalır	Sınıfta yüz yüze tartışma Alıştırma yapmaya yönelik sorular
5.ders	Pekiştirme çalışması Kapanış: yöntemin değerlendirilmesi	Alıştırmalar Soru-cevap Tartışma

Yüz yüze sınıf ortamı yapılandırmacı eğitim anlayışı doğrultusunda yönetilmiştir. Öğrencilerin rahatlıkla fikir alış verişi yapabileceği, farklı bakış açılarıyla karşılaşabileceği, düşündüğünü özgürce dile getirebileceği bir sınıf ortamı oluşturulmuştur. Yüz yüze sınıf ortamında öğrenci ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitabının önerdiği materyaller hazırlanmış bu doğrultu da ders işlenmiştir. Harmanlanmış öğrenme ortamında ise bu materyallerin yanı sıra öğrencilere web sitesinden yararlanma olanağı sağlanmıştır. Öğrencilerin bu

siteden yararlanabilmesi maksadıyla okulların bilgisayar laboratuvarları öğrencilerin kullanımına açılmıştır. Gruplar arasında eşitliği sağlamak maksadıyla sınıf içi yüz yüze öğretim ortamında da çeşitli materyaller kullanılmış, öğrencilerin derse yönelik katkıları sağlanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde deneysel süreçteki harmanlanmış öğrenme ortamının akademik başarıya olan etkisine dair bulgu ve sonuçlara yer verilmiştir.

4.1 BİRİNCİ ALT AMACA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Amaç ve alt amaçlara ilişkin bulguların yer aldığı bu bölümde öncelikle araştırmanın ilk alt problemine ilişkin soruyu cevaplamak yerinde olacaktır.

- Gruplar arasında ön test akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubu akademik başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tablo 16'da gösterilmektedir.

Tablo 16: Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

Grup	N	X	S	sd	t	p
Deney	36	4,16	1,558	69	1,55	,124
Kontrol	35	4,74	1,559			

T-testi sonuçlarında da görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarının akademik başarılarına ait ön test çalışmasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$t(69)=1,55$, $p>.01$]. Ancak ortalamalar kontrol grubu lehinedir. Açıkça ifade etmek gerekir ki; deney grubunun başarı ortalaması ($X= 4,16$), kontrol grubunun başarı ortalamasından düşüktür ($X=4,76$). Ancak ortalama da ki bu farklılık anlamlı değildir. Bir başka ifadeyle deney ve kontrol grubu

öğrencilerinin deneysel süreç öncesindeki akademik başarı durumları birbirine denktir.

4.2 İKİNCİ ALT AMACA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın ikinci alt amacı;

- Gruplar arasında son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Deneysel süreç sonrasında deney ve kontrol gruplarının akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin t-testi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

Grup	N	X	S	sd	t	p
Deney	36	8,41	.996	69	3,38	.001
Kontrol	35	7,60	1.03			

Deneysel süreç sonrasında deney ve kontrol grupları arasında istendik yönde anlamlı bir farklılık oluşmuştur [$t(69)=3.38$, $p<.01$]. Deney grubu öğrencilerinin akademik başarı durumu ($X=8,41$), kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı durumuna ($X=7,60$) göre daha olumludur. Bu bulgu son test sonuçlarının deney ve kontrol gruplarının akademik başarı durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ünsal’ın 2007’de yaptığı harmanlanmış öğrenme etkililiğinin çoklu düzeyde değerlendirilmesi ile ilgili araştırmasında öğrenme başarısı ve motivasyon üzerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonunda harmanlanmış öğrenme ortamı ile yüz yüze öğrenme yaklaşımının başarı puanları üzerine anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.3 ÜÇÜNCÜ ALT AMACA İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Bu araştırmanın temel amacına ilişkin soruyu yanıtlamak için öncelikle üçüncü alt probleme ilişkin soruyu yanıtlamak yerinde olacaktır.

- Harmanlanmış öğrenme yaklaşımli deney grubu ile yüz yüze öğrenme yaklaşımli kontrol grubu öğrencilerinin uygulamaya ilişkin akademik değerlendirme puanları arasında fark var mıdır?

Bu sorunun yanıtını verebilmek için deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanlarını karşılaştırmak gerekmektedir. Deney grubunun ön test ve son test puanları Tablo 18 'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Puanları T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	X	S	sd	t	p
Ön test	36	4.16	1.55	35	-14.88	.000
Son test	36	8.41	.99			

Deney grubu öğrencilerinin deneysel süreç sonrasında akademik başarılarına yönelik anlamlı bir artış olmuştur [$t(35) = 14.88$, $p < .01$]. Öğrencilerin harmanlanmış öğrenme ortamına girmeden önce akademik başarı puanlarının ortalaması $X = 4.16$ iken, deney sürecinden sonra $X = 8.41$ ' e yükselmiştir. Bu bulgu, deney grubu ile yürütülen harmanlanmış öğrenme ortamlarının, öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etki yaptığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının t-testi sonuçları Tablo 19' da görülmektedir.

Tablo 19: Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Puanları T-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	X	S	sd	t	p
Ön test	35	4.74	1.55	34	-8.50	.000
Son test	35	7.60	1.03			

Kontrol grubu öğrencileri, sınıf içi yüz yüze eğitime devam etmiş, herhangi bir farklı işleme tabi tutulmamıştır. Kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarılarında da artış görülmektedir. Öğrencilerin konuyu gördükten sonra ön test puanlarına oranla anlamlı bir artış gösterdikleri t-testi sonuçlarında görülmektedir [$t(34) = 8.50$, $p < .01$]. Öğrenciler konuyu görmeden önce yani ön test aşamasında akademik başarı puan ortalamaları $X = 4.74$ iken, sınıf içi yüz yüze eğitim ortamından sonra akademik başarı puan ortalamaları $X = 7.60$ ' a yükselmiştir. Bu bulgu, kontrol grubu ile yürütülen sınıf içi yüz yüze eğitim ortamının da öğrencilerin akademik başarıları üzerine olumlu etki yaptığı şeklinde yorumlanmaktadır.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve harmanlanmış öğrenme ortamlarına ilişkin öneriler yer almaktadır.

5.1 SONUÇLAR

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının akademik başarıya etkisinin incelendiği bu araştırmada, elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmada kontrol grubunu oluşturan öğrencilerle sınıf içi yüz yüze eğitim uygulanırken, deney grubunu oluşturan öğrenciler ile harmanlanmış öğrenme ortamı uygulanmıştır. Deney grubunda harmanlama, sınıf içi yüz yüze eğitim ortamına bilgisayar desteği ile birlikte bir web sitesi ve çeşitli bilgisayar destekli öğretim materyalleri kullanılarak yapılmıştır.

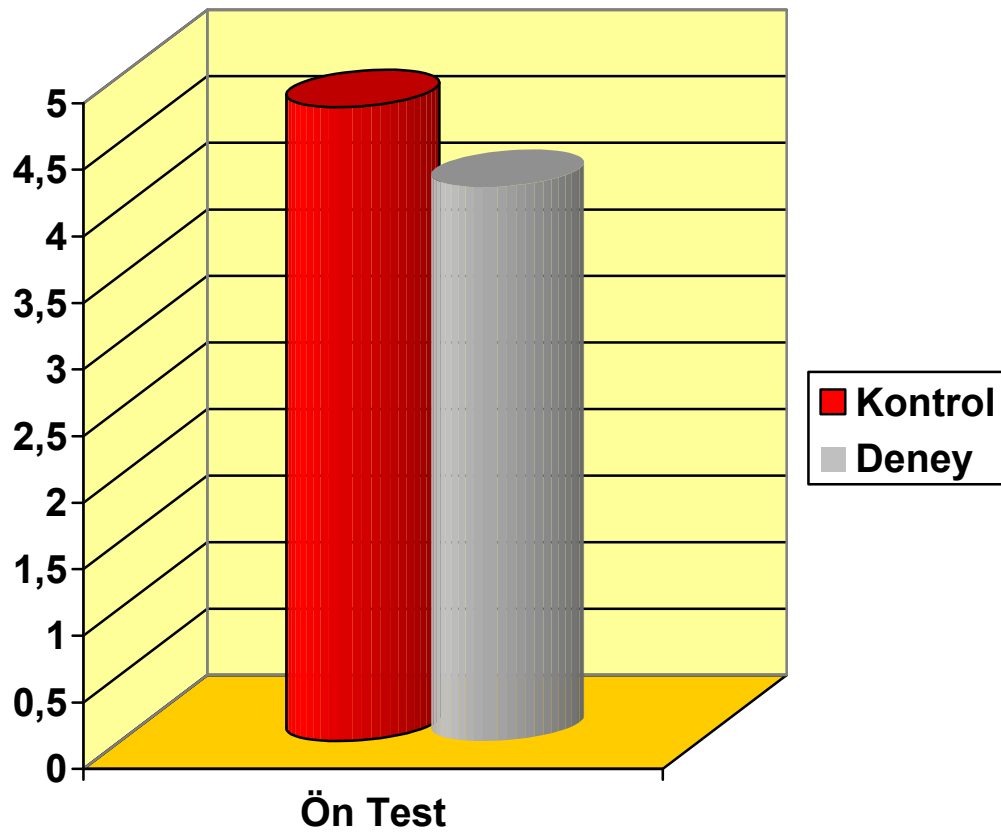
5.1.1 BİRİNCİ ALT AMACA AİT SONUÇLAR

Deney ve kontrol grubu öğrencileri deneysel desende de belirttiğimiz gibi bazı veriler göz önüne alınarak eşleştirilmesi yapılmış hazır gruplardır. Bu grupları eşleştirmede öncelikle ders öğretmenlerinden alınan ders notları göz önüne alınmıştır. Sonrasında deney ve kontrol grubu öğrencilerine ön test uygulanmış ve akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı tespit edilmiştir.

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$t(69)=1,55$, $p>.01$]. Bu bulgu, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanlarının birbirine denk olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Akademik başarıları birbirine denk olan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalamalarında her ne kadar kontrol grubu lehine bir

puan farklılığı olsa da, bu farklılığın anlamlı olmaması bu grupların denk olduğu bulgusunu değiştirmez. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ortalamaları ortalaması($X=4,76$) iken deney grubu öğrencilerinin ön test puan ortalamaları ($X= 4,16$) şeklinde bulunmuştur. Bu sonuç Grafik 1' de de gösterilmektedir.

Grafik 1: Deney ve Kontrol Grubuna İlişkin Ön Test Puan Grafiği

Grafik 1'de de görüldüğü gibi kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanlarının ortalamaları deney grubu öğrencilerin ortalamalarına göre daha olumludur. Ancak bu durum grupların denliğini bozmamaktadır.

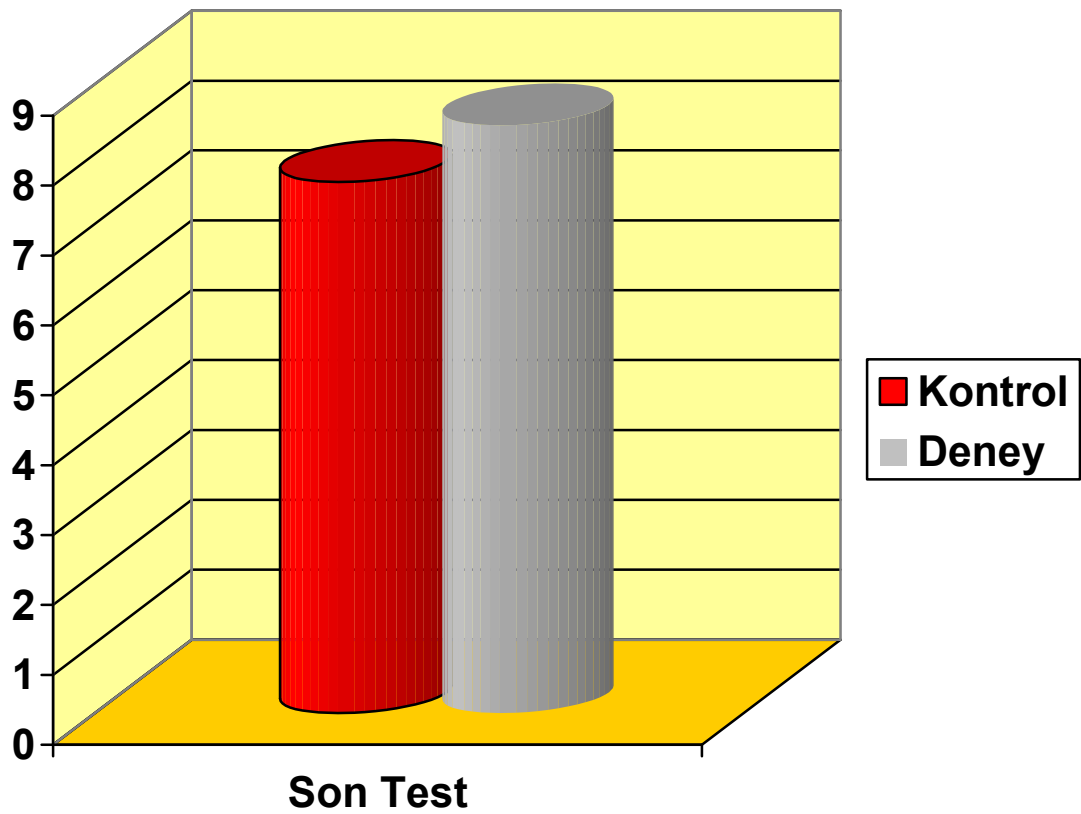
5.1.2 İKİNCİ ALT AMACA AİT SONUÇLAR

Deney ve kontrol grubu öğrencilerine deneysel süreçten sonra son test uygulanmıştır. Uygulanan son testin amacı deneysel sürecin ne kadar etkili bir

şekilde uygulandığını tespit etmektir. Bu noktada yapılan son test uygulaması sonuçlarına göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. [$t(69)=3.38$, $p<.01$]. Deney grubu öğrencilerinin akademik başarı durumu ($X=8,41$), kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı durumuna ($X=7,60$) göre daha olumludur. Bu bulgu son test sonuçlarının deney ve kontrol gruplarının akademik başarı durumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu bulgunun simgesel görünümü Grafik 2' de verilmektedir.

Grafik 2: Deney ve Kontrol Grubuna İlişkin Son Test Puan Grafiği

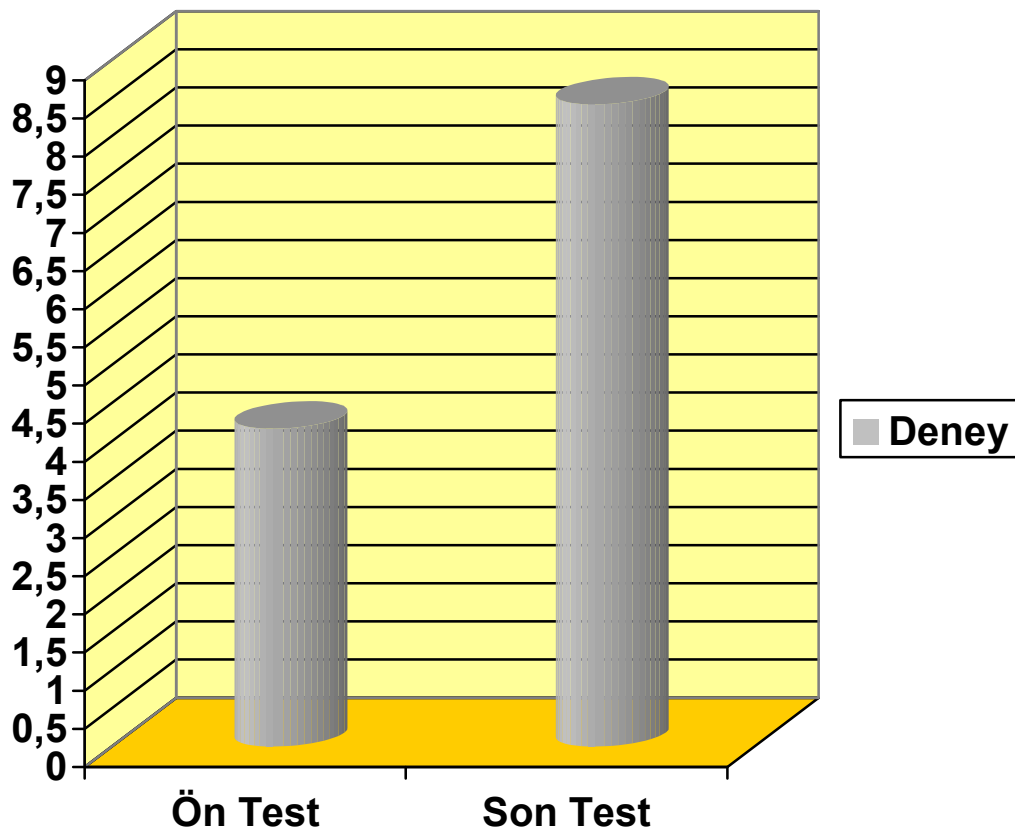
Grafik 2' de de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubu öğrencilerine deneysel süreçten sonra uygulanan son test çalışması deney grubu öğrencilerinin daha olumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir. Bu bulgu,

deneysel süreç, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmıştır şeklinde de yorumlanabilir.

5.1.3 ÜÇÜNCÜ ALT AMACA AİT SONUÇLAR

Deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test ölçümlerinin karşılaştırılması deneysel sürecin ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Üçüncü alt amaca ilişkin yapılan analizde öğrencilerin başarılarının yükseldiğini görmekteyiz ancak harmanlanmış öğrenme ortamından geçen deney grubu öğrencileri ön test sonuçlarında ki ortalama puanlarına göre $X=4.25$ puanlık bir artış gösterirken kontrol grubu öğrencileri $X=2.86$ puanlık bir artış göstermiştir. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasındaki farklılık Grafik 3' de gösterilmektedir.

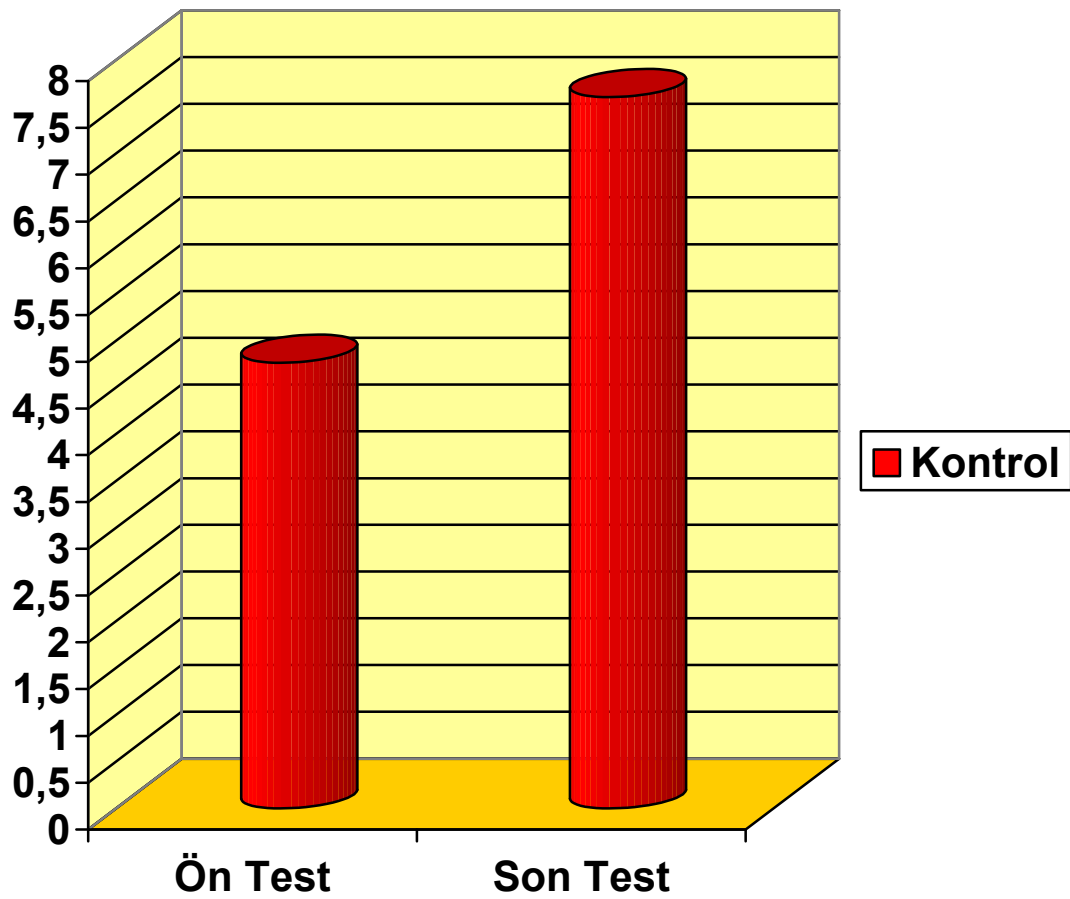
Grafik 3: Deney Grubunun Ön Test Ve Son Test Puan Grafiği

Deney grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı ortalamaları $X= 4,16'$ dan $X=8,41'$ e yükselmiştir. Bu da deneysel sürecin başarılı bir şekilde uygulandığının bir göstergesidir.

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanlarının karşılaştırılması Grafik 4' de verilmektedir.

Grafik 4: Kontrol Grubunun Ön Test Ve Son Test Puan Grafiği

Kontrol grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı ortalamaları $X= 4,76'$ dan $X=7,60'$ a yükselmiştir.

Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test puanları arasında $X=4.25$ puanlık fark varken, kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puanları arasında $X=2.86$ puanlık bir fark görülmektedir.

Bu bulgu bize harmanlanmış öğrenme ortamlarının sınıf içi yüz yüze eğitim ortamlarına oranla daha etkili bir öğrenme ortamı sağladığını göstermektedir.

5.2 ÖNERİLER

Teknolojik gelişmenin çok yoğun olarak yaşandığı günümüz dünyasında, bireylerin ihtiyaçları ve dolayısıyla eğitimin nasıl bireyler yetiştireceğiz sorusu da değişim göstermektedir. Teknolojik gelişmeler bu kadar yoğun yaşanırken bu dünyanın parçası olan bireyin bu gelişimlerden uzak kalması söz konusu değildir. Eğitim, birey ile ilişkili olduğundan eğitiminde bu gelişmelerden uzak kalması mümkün olmayacaktır.

Bu araştırma da öğrencilerin birçoğunun çevrimiçi bir ortamda ders çalışmaya yabancı oldukları görülmüştür. Öğrencilerin bu tip ortamlara yabancı kalmaması için farklı dersler için farklı yazılımların geliştirilip uygulamaya konulması, öğrencilerin bu tip uygulamalara yabancı kalmaması açısından yardımcı olacaktır.

Farklı öğrenme stillerine hitap edebilecek türde harmanlanmış öğrenme ortamları tasarlanabilir.

Harmanlanmış öğrenme ortamlarında kullanılan bazı harmanlama yöntemlerinin etkililiği incelenebilir.

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının öğrencilerin medya araçlarına bakış açısını nasıl etkilediği araştırılabilir.

Öğrencilerin internet ortamında ders görmeleri, kendi hızlarına göre öğrenmelerini ayarlayabilmeleri, mekân sınırının ortadan kalkıyor olmasının okul kavramına ilişkin görüşlerini nasıl etkilediği incelenebilir.

Harmanlanmış öğrenme ortamlarının ilköğretim kademelerinde öğrenme hızına ve öğrenmenin kalıcılığına etkisi incelenebilir.

Harmanlanmış öğrenme ortamını oluşturmak için gerekli alt yapının olması, bu alt yapının hazırlanması öğrencilerin daha verimli çalışmasını sağlayacağından bu tür ortamlar hazırlanırken içinde bulunulan koşulların iyi değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

Her öğrencinin bilgisayar ve internet ağının bulunmaması, öğrencilerin ders dışında çevrim içi ortamlara iştirak etmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin kullanımına açık bilgisayar laboratuvarlarının bulunması ortamların verimliliğini arttıracaktır.

Araştırmanın genellenebilirliğini arttırmak için, farklı öğretim kademeleri ve farklı branşlarda da bu tip araştırmaların tekrarlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Aksoy, Hasan Hüseyin, *Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme*, Eğitim Bilim Toplum, Cilt:1, Sayı:4, Eğitim Sen, Ankara, 2003.

Akşar, Petek ve Arif Altun, *İnternet: Eğitimde Kullanımı, İlköğretimde Bilişim Teknolojileri*, Marpa Yayınları, İstanbul, 2006.

Akşar, Petek ve Arif Altun, *Çoklu Ortam: Kullanım ve Yazarlık, İlköğretimde Bilişim Teknolojileri*, Marpa Yayınları, İstanbul, 2006.

Akşar, Petek ve Arif Altun, *Uzaktan Eğitim ve E-Öğrenme, İlköğretimde Bilişim Teknolojileri*, Marpa Yayınları, İstanbul, 2006.

Aslan, Derviş, *İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.

Ayar, Reyhan, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Hepimizin Dünyası Ünitesi İçin Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Öğretim Etkinliklerinin Geliştirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.

Barth, James ve Abdullah Demirtaş, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi, Ankara, 1997.

Büyüköztürk, Şener, *Veri Analizi El Kitabı*, PegemA, Ankara, 2007.

Büyüköztürk, Şener, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, PegemA, Ankara, 2010.

Çelebi, Celalettin, *Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişimi ve Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2006.

Çelikcan, Şengül, *Görsel Materyallerin 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*, 3. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Bildirileri, Adana, Haziran 2007.

Delialioğlu, Ö., *Effectiveness of Hybrid Instruction on Certain Cognitive and Affective Learning Outcomes In A Computer Networks Course*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Demirel, Özcan, S.Sadi Seferoğlu ve Esed Yağcı, *Uzaktan Eğitim ve İletişim Teknolojileri, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, PegemA Yayınları, Ankara, 2004.

Demirel, Özcan, *Eğitimde İletişim ve Etkileşim, Genel Öğretim Yöntemleri*, Usem Yayınları, Ankara, 1994.

Demirel, Özcan, *Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 1999.

Demirel, Özcan, *Eğitim Sözlüğü*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2001.

Demirel, Özcan, *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, PegemA Yayıncılık, 4.Baskı, Ankara, 2002.

Doğanay, Ahmet, *Sosyal Bilgiler Eğitiminin Genel Amaçları Ne Olmalıdır?*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1.Sosyal Bilgiler Eğitimi Kongresi Tebliğleri, İzmir, 15-17 Mayıs 2004.

Doğanay, Ahmet, *Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Edit. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek), PegemA Yayıncılık, Ankara, 2002.

Ekinci, Arzu, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Mart 2007.

Erdem, Eda ve Özcan Demirel, *Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23:82-87, 2002.

Erdem, Eda, *Program Geliştirmede Yapılandırmacılık Yaklaşımı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001

Ersoy, H., *Blending Online Instruction With Traditional Instruction In The Programming Language Course: A Case Study (Çevrimiçi Öğretimin Geleneksel Öğretim İle Programlama Dili Dersinde Harmanlanması: Bir Durum Çalışması)*, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Ankara, 2003.

Karaduman, Hıdır, *Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005.

Karaman, Selçuk, Üstün Özen, Serkan Yıldırım, Abdüllatif Kaban, *Açık Kaynak Kodlu Öğretim Yönetim Sistemi Üzerinden İnternet Destekli (Harmanlanmış) Öğrenim Deneyimi*, XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, 11-13 Şubat 2009, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

Kıyıcı, Gülbin, *Aktif Öğrenme ve Bilgisayar Destekli Öğretim*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:8, Ekim 2004.

Koç, Gürcü ve Melek Demirel, *Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, Ankara, 2004.

MEB, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programı*, Ders Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2004.

MEB, *Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı*, Ders Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 2005.

MEB, *Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2003.

Meral, Mustafa ve Ertan Zerayak, *Öğretmen ve Öğrencilerin Okullarda Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşleri*, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 2, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1076, Eskişehir, 1999.

Mutlu, Emin, Ruşen Yılmaz ve M. Canan Öztürk, *Uzaktan Eğitim Veren Fakültelere Yönelik Bilgisayar Destekli Eğitim Yazılımlarının İnternet Üzerinde Yayınlanabilirliği*, 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 2, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1076, Eskişehir, 1999.

Özoğlu, Süleyman Çetin, *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış ve Ülkemizdeki Durum, Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilimler Öğretimi ve Sorunları*, Türk Eğitim Derneği Yayınları (13-15 Mayıs 1987).

Paykoç, Fersun, *Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar, Ortaöğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*, Türk Eğitim Derneği Yayınları, 13-15 Mayıs, 1987.

Paykoç, Fersun, *Tarih Öğretimi*, Ed: Bekir Özer, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları 1991.

Sağlam, H.İ., *Türkiye'deki Davranışçı Ve Yapılandırmacı Sosyal Bilgiler Öğretim Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Erzurum, 2006.

Savage, Tom and David Armstrong, *Effective Teaching in Elementary Social Studies, Third Edition*, New Jersey: Englewoods Cliffs, 1996.

Sözer, Ersan, *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme, Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Editör: Gürhan Can), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1998.

Sözer, Ersan, *Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1998.

Sönmez, Veysel, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara, 1998.

Sönmez, Veysel, *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayınları, Ankara, 2005.

Tankut, Ülkü Seda, *İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Bilgisayar Destekli Öğretimin Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2008.

Tezci, Erdoğan ve Aysun Gürol, *Oluşturmacı Öğretim Tasarımında Teknolojinin Rolü*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3: 151-156, 2001.

Tezci, Erdoğan ve Aysun Gürol, *Oluşturmacı Öğretim Tasarımında Teknolojinin Rolü*, Sakarya Üniversitesi 1. Uluslar arası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı Bildirileri,3, Sakarya, 2001.

Uğur, Benlihan, *Öğrencilerin Karma Öğrenme Yöntemine ve Yöntemin Uygulanmasına Yönelik Görüşlerinin Başarı, Cinsiyet ve Öğrenme Stilleri Açısından İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Uluyol, Çelebi ve Şirin Karadeniz, *Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarında Proje Temelli Öğrenmeye İlişkin Öğrenci Görüşleri*, IETC, Mayıs 06-08 2008, Eskişehir.

Usta, Ertuğrul, *Harmanlanmış Öğrenme ve Çevrimiçi Öğrenme Ortamlarının Akademik Başarı ve Doyuma Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Ünsal, Haluk, *Harmanlanmış Öğrenme Etkinliğinin Çoklu Düzeyde Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Ankara, 2007.

Variş, Fatma, *Program Geliştirme*, Alkım Yayınları, Ankara, 1994.

Variş, Fatma, *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*, Alkım Yayınları, Ankara, 2005.

Yanpar, Tuğba, *Öğretimde Planlama, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Edit. Cemil Öztürk ve Dursun Dilek), PegemA Yayınları, Ankara, 2005.

Yanpar-Şahin, Tuğba, *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturmacı Yaklaşımın Otantik Değerlendirme Süreçlerini Kullanarak Öğrenciler Üzerinde Etkisinin Belirlenmesi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 10. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, (7-9 Haziran), 2001.

Yanpar-Şahin, Tuğba, *Oluşturmacı Yaklaşımın Sosyal Bilgiler Dersinde Bilişsel ve Duyuşsal Öğrenmeye Etkisi*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Sayı: I/2, Aralık, 2001.

Yanpar Şahin, T. Ve Yıldırım, S., *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1999.

Yurdakul, Bünyamin, *Yapılandırmacılık, Eğitimde Yeni Yönelimler*(Editör: Özcan Demirel), Pegem Yayınları, Ankara, 2005.

ONLİNE KAYNAKLAR

Alonso, Fernando, Lopez, Genoveva, Manrique and Vines, M. Jose, *An Instrucitonal Model For Web-Based E-Learning Education With A Blended Learning Process Approach, British Journal of Educational Technology*, Vol.36, No: 2, Pages: 217-235, 2005 (<http://aulatika.net/app/download/1629822702/An+instructional+model+for+web-based+e-learning+education.pdf>) Erişim tarihi: 29.08.2010

Bersin,J,*The Blended Learning Book, Best Practices, Proven Methodologies and Lessons Learned*, Pfeiffer, San Fransisco, http://books.google.com.tr/books?id=8efvdPMExsC&printsec=frontcover&dq=blended+learning+bersin&hl=tr&ei=boy-TerkFcPGtAaR7oTzBQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CCkQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false 2004, s.15 Erişim tarihi: 05.03.2010

Demirel, Özcan, Alper Basbay, Nihat Uyangöre ve Cemal Bıyıklı, *Proje Tabanlı Öğrenme Modelinin Öğrenme Sürecine ve Öğrenci Tutumlarına Etkisi*, <http://www.epo.hacettepe.edu.tr/eleman/Bolu.doc> Erişim tarihi: 04.05.2010

Driscoll, Maraget, *Blended Learning: Let's Get Beyond The Hype, Learning and Training Innovations Newsline*, March 2002, <http://www.ltimagazine.com/ltimagazine/article/articleDetail.jsp?id=11755>. Erişim tarihi: 21.01.2010

Graham, C.R., *Blended Learning Systems: Definition, Current Trends, and Future Directions. The Hanbook of Blended Learning Global PErpectives, Locak Designs*, (Ed: C.j Bonk, C.R. Graham, Pfeiffer, San Fransisco, 2006,

s.14 (http://tojde.anadolu.edu.tr/tojde36/pdf/review_3.pdf) Erişim tarihi: 18.04.2011)

NCSS, *A Vision of Powerful Teaching and Learning in the Social Studies: Building Social Understanding and Civic Efficacy*, 1993(<http://www.socialstudies.org/positions/powerful/>). Erişim tarihi: 21.09.2010

Thomson, I., Thomson *Job Impact Study: The Next Generation Of Corporate Learning*, Thomson, Inc, 2002, (<http://www.netg.com/demosAndDownloads/Downloads/JobImpact.pdf> erişim tarihi: 25.02.2010)

<http://www.sententialearning.com> Erişim tarihi: 13.06.2010

Rovai, A. P ve Jordan, H.M, *Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis with Traditional and Fully Online Graduate Courses*. (<http://www.irrodl.org/content/v5.2/rovai-jordan.html> Erişim tarihi: 14.03.2010

Singh, Harvey, Reed, Chris, *Achieving Success With Blended Learning, Centra Software*, 2001 (<http://www.citeseerx.ist.psu.edu>) Erişim tarihi: 18.04.2010

Singh, Harvey, *Building Effective Blended Learning Programs, Issue of Educational Technology*, Volume 43, Number 6, Pages 51-54., November-December 2003 (<http://old.jazanu.edu.sa/deanships/e-learning/images/stories/B.pdf>). Erişim tarihi: 18.04.2011

Ünal, D.P., *Harmanlanmış-Karma Öğrenme Ortamı ve Uygulama Örnekleri*, (<http://egitek.meb.gov.tr/EgitekHAber/EgitekHaber/s76/yazarlar/D%C4%B1lsad.htm>) Erişim tarihi: 27.04.2010

Valiathan, P. , *Blended Learning Models, Learning Circuits*,
<http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html> Erişim tarihi:
08.11.2010

www.oxforddictionaries.com Erişim tarihi: 05.04.2010

http://tr.wikipedia.org/wiki/Uzaktan_e%C4%9Fitim Erişim tarihi: 23.02.2010

[http://www.antrenmandunyasi.com/kullanici_dosyalari/File/sporpsikolojisi/YAPILANDIRMACILIK
.htm](http://www.antrenmandunyasi.com/kullanici_dosyalari/File/sporpsikolojisi/YAPILANDIRMACILIK.htm) Erişim tarihi: 03.05.2010

<http://www.learningcircuits.org/glossary.html> Erişim tarihi: 19.01.2010

<http://tr.wikipedia.org> Erişim tarihi: 11.09.2010

http://en.wikibooks.org/wiki/Blended_Learning_in_K-12/Definition Erişim tarihi:
23.02.2010

<http://www.mmbogretimtasarimi.wordpress.com> Erişim tarihi: 03.07.2010

<http://www.tdk.org> Erişim tarihi: 10.02.2010

EKLER

EK 1

VERİ TOPLAMA ARACI

V. ÜNİTE ZAMAN İÇİNDE BİLİM TEST ÇALIŞMASI

Açıklama: Sınav süresi 10 dakikadır. Her sorunun tek bir doğru cevabı vardır. Test düzeltme formülü uygulanmayacaktır. Her soru 10 puan üzerinden değerlendirilecektir.

Başarılar dilerim.

1. “Teknoloji nasıl doğdu?” sorusuna verilen aşağıdaki cevaplardan hangisi en kapsamlıdır?

- A) İnsanoğlunun yaşam gereksinimlerini rahat karşılayabilme çabası sonunda doğmuştur
- B) İnsanoğlunun alet yeteneğinin gelişmesi sonucunda doğmuştur
- C) İnsanoğlunun zihinsel gelişimini tamamlaması sonucunda doğmuştur
- D) İnsanoğlunun doğaya hâkim olma arzusu sonucunda doğmuştur

2. Mısırlılar

- Hiyeroglif yazısını kullanmışlardır
- Nil nehrinin taşma zamanlarını hesaplamışlardır bilim ve teknoloji alanında ileri gitmişlerdir
- Tıp eczacılık alanındadır

Bu bilgilerden Mısırlılar ile ilgili olarak hangisine ulaşılamaz?

- A) Bilim ve teknoloji alanında ileri gittiklerine
- B) Yazıyı ilk kullanan uygarlık olduğuna
- C) Bilimsel faaliyetlerde etkili oldukların
- D) İnsanlık tarihin önemli katkılarının olduğuna

3. “Tarih boyunca kurulan bütün uygarlıklar birbirlerinin etkileyerek gelişmişlerdir.”

Yukarıda verilen ifadeyi aşağıdakilerden hangisi desteklemez?

- A) Alman jan Gutenberg: Çinlilerin oluşturduğu baskı tekniğini geliştirerek

bugünkü matbaayı oluşturmuştur.

- B) Çinli bilim adamı Sheng daha önce matbaa tekniğini geliştirerek tipo baskı tekniğini oluşturmuştur.
- C) Mısırlıların oluşturduğu Güneş yılına dayalı takvim, daha sonra Avrupalılar ve Türkler tarafından da kullanılmıştır.
- D) Romalıların oluşturduğu Latin alfabesi daha sonra çok sayıda ülkenin alfabesi haline gelmiştir

4. “Toplumların gelişiminde Yunanlıların Mısırlılardan ve Hintlilerden; Avrupa’daki diğer toplumların İslam toplumlarından; İslam toplularının da Yunanlılardan aldıkları maddi ve manevi değerler rol oynamıştır.”

Buna göre, toplumların gelişmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Teknolojik gelişmenin
- B) Toplumların yönetim şeklinin
- C) Toplumlar arasındaki bilgi alışverişinin
- D) Kent kültürünün yaygın olmasının

5. “Fenikelilerin uygarlık tarihine katkılarından biri de eski ön Asya da kullanılmakta olan hece yazısı harf sistemini, eski Yunan ve Roma Uygarlıklarında kullanılarak geliştirmiş ve sonunda Latin alfabesini ortaya çıkarmıştır.”

Buna göre Latin alfabesinin gelişmesinde

- I. Uygarlıklar arası siyasi ilişkiler
  - II. Eğitimin gelişmişlik düzeyi
  - III. Uygarlıkların ekonomik düzeyleri
  - IV. Farklı Uygarlıkların katkıları
- unsurlarından hangisi etkilidir?**

- A) I ve II
- B) Yalnız III
- C) I ve IV
- D) II ve IV

6. Aşağıdaki medeniyetlerden hangisi uygarlığın gelişmesine yönelik katkıları açısından diğerlerinden ayrılır?

- A) Fenikeliler
- B) Sümerler
- C) Mısırlılar
- D) Avarlar

7. Aşağıdaki icatlardan hangisi tarihe yön veriş kronolojisi açısından diğerlerinden daha önce gelir?

- A) Yazı
- B) Barut
- C) Mürekkep
- D) Cam

8. I. İlkçağ uygarlıklarının gelişmesinde kitle iletişim araçları etkili olmuştur.

- II. Yazının bulunmasıyla tarihi dönemler başlamıştır.
- III. Camın işlenmeye başlaması sanat tarihi açısından da etkili olmuştur.
- IV. Yazı mürekkebin icadından sonra bulunmuştur.

Yukarıdaki öncüllerden hangisi ya da hangileri YANLIŞTIR?

- A) IV
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) I ve IV

9. I. Barut-Çinliler

II. Hiyeroglif – Mısır

III. Yazı- Sümerler

IV. Barut- Hititler

Yukarıdaki eşleştirmelerden hangisi veya hangileri YANLIŞTIR?

- A) I ve III
- B) II ve IV
- C) IV
- D) II

10. Mürekkebin icadıyla ilgili aşağıdaki seçeneklerden hangisi kesinlikle doğrudur?

- A) Mürekkebin icadıyla birlikte tarihi devirler başlamıştır
- B) Karanlık çağın sonu mürekkebin icadıyla olmuştur
- C) Edebiyat alanında gelişmelere mürekkebin icadı ön ayak olmuştur
- D) Mürekkebin icadıyla birlikte okuma yazma oranları artmıştır.

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

22./03/2011

Sayı : B.30.2.CBÜ.0.E1.00.00-500/594

Sayın : Bahar ATILLA

“Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi” konulu tez çalışmanızla ilgili test ve ölçü uygulaması isteğiniz uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Eki: 1 Adet Yazı Örneği

Emine KADRON
Enstitü Sekreteri

Sayı : B.08.4.MEM.4.45.00.00.600/7601
Konu : Bahar ATİLA' nın Araştırma İzni

09 MART 2011

CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı)

İlgi : Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı 10.02.2011 tarih ve 1730 sayılı yazısı.

İlgi yazınıza ekli araştırma anketinin örneklem seçilen okullarda uygulanması izni ile ilgili Valilik Makamından alınan 07.03.2011 tarih ve 7277 sayılı onay ile araştırma değerlendirme formu, anket örnekleri, araştırma sonucunun teslimine ilişkin taahhütname tutanağı örneği (Ek-1) ve Fiziki Zararları Karşılama Taahhüdü belgesi örneği (Ek-2) ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içerisinde araştırma sonucunu içeren iki adet CD' nin taahhütname tutanağı ile birlikte Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine teslim edilmesini rica ederim.

Turgay ERGİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKI :

- 1 adet Onay
- 1 adet Taahhütname Tutanağı örneği (Ek-1)
- 1 adet Fizik Zararları Karşılama Taahhüdü belgesi örneği (Ek-2)
- Araştırma Değerlendirme Formu (1 adet)
- Anket Örnekleri (2 adet)

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.45.00.24.600/ 7277
Konu : Bahar ATİLA' nın
Araştırma İzni

07 MART 2011

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 28/02/2007 tarihli ve B.08.4.EDG.0.33.03.311/1084 sayılı Makam Onayı.
b) Celal Bayar Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığının 10.02.2011 tarih ve 1730 sayılı yazısı.

Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Bahar ATİLA' nın "Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Demirci ilçesindeki ilköğretim okulları 7. sınıfa devam eden öğrencilere uygulamak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin Demirci ilçesindeki ilköğretim okulları 7. sınıfa devam eden öğrencilere 2010-2011 öğretim yılı 2. döneminde eğitim öğretimi aksatmadan uygulanmasının, araştırma sonucunun bir örneğinin Müdürlüğümüze verilmesi kaydıyla uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Aziz ERSOY
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
... /03/2011
Turgay ERGİN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK: Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Bahar ATİLA
Kurumu / Üniversitesi	Celal Bayar Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Manisa
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Demirci İlçesi İlköğretim Okulları 7. sınıfa devam eden öğrenciler
Araştırmanın konusu	İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilimler dersi “ Zaman İçinde Bilim “ ünitesi için geleneksel öğretimle bilgisayar destekli öğretimin bir arada kullanılacağı örnek bir harmanlanmış öğretim ortamı oluşturulacak ve uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisinin incelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez Önerisi (Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilimler Dersindeki Akademik Başarıya Etkisi)
Veri toplama araçları	Gözlem (yöntem Uygulandıktan sonra akademik farklılaşmayı tespit etmek için son test uygulaması yapılacak
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 28/02/2007 tarihli ve 1084 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi. Yönergenin 5. maddesi gereğince; araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2010-2011 öğretim yılında veya yılının 2. döneminde eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı: -----	Gerekçesi; -----

KOMİSYON

2018
Komisyon Başkanı
Necati ABAU
Müdür Yardımcısı

Üye
Özden
KABAK
Öğretmen

Üye
Hatice
Berber
Öğretmen

Üye
Medine Binzet
Öğretmen

Üye
A. K. K. K.
Öğretmen